

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

SPECIFIČNOST KARLA ČAPKA:
KNIHA APOKRYFŮ

(Karel Čapek's Specificity: Apocryphal Tales)

Vedoucí bakalářské práce: doc. PaedDr. Jaroslava Hrabáková, Csc.

Autorka: Alžběta Zenzingerová
Palackého 1469, Hranice 753 01
Český jazyk a literatura a Základy společenských věd
prezenční

Praha 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Praze 20. června 2010

Alžběta Zenzingerová

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí své bakalářské práce doc. PaedDr. Jaroslavě Hrabákové, CSc.
za odborné vedení, poskytnutí cenných připomínek a rad.

OBSAH

1	ÚVOD	5
1.1	OSOBNOST KARLA ČAPKA.....	7
1.1.1	Dětství Karla Čapka.....	8
1.1.2	Cesta od školního rebelství přes Prahu až k filosofii.....	11
1.1.3	Válečná léta Karla Čapka.....	13
1.1.4	Karel Čapek – publicista.....	15
1.1.5	Vrchol a pád Karla Čapka.....	17
1.2	ČAPKOVSKÁ LITERATURA.....	20
1.3	PROJEKTY K POCTĚ ŽIVOTA KARLA ČAPKA.....	22
1.4	PRŮŘEZ DÍLEM KARLA ČAPKA	25
1.4.1	Poezie a překladové práce.....	25
1.4.2	Drama a divadlo	26
1.4.3	Próza.....	28
1.5	KNIHA APOKRYFŮ, ANEB ZVLÁŠTNOST V DÍLE ČAPKOVĚ	34
1.5.1	Vznik, stavba a vývoj Knihy apokryfů	35
1.6	ČAPEK VERSUS SHAKESPEARE.....	40
1.6.1	Romeo a Julie – apokryf a původní drama	42
1.6.2	HAMLET, PRINC DÁNSKÝ	54
2	ZÁVĚR.....	60
3	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	62

1 Úvod

Osobnost i tvorba Karla Čapka bude vždy stát v zorném úhlu teoretických i historických literárních znalců. Stěžejní částí jeho díla je tvorba dramatická a prozaická, která je také nejvíce rozebíranou a teoretizovanou částí, avšak jedno jeho dílo s názvem *Kniha apokryfů* stojí mimo zorné pole literárních odborníků.

Kniha apokryfů je propojením jeho spisovatelského a novinářského světa. Osobně jsem ji po dlouhou dobu také považovala za okrajové dílo Čapkovy tvorby.

Mým osobním zájmem bylo zjistit důvod, proč *Kniha apokryfů* byla odsunuta na okraj Čapkova literárního světa, přestože je toto dílo již po dlouhou dobu považováno za zdařilé a výjimečné, právě protože se v něm spojují dva významné póly osobnosti Karla Čapka - spisovatele a novináře.

Karel Čapek nebyl jen literární osobností, nelze proto od jeho spisovatelské práce oddělit jeho životní osudy a s nimi související vývoj v umělecké tvorbě, která dílu *Kniha apokryfů* předcházela a která po ní následovala.

První část mé práce je tedy věnována životním událostem Karla Čapka.

V druhé části jsem se zabývala celkovým průřezem jeho tvorby.

Za podstatnou součást celkového obrazu spisovatele Karla Čapka považuji monografie, příspěvky a další teoretické práce věnované právě jeho osobnosti. O tom, jak byl a je Karel Čapek oceňován, svědčí různé projekty uskutečněné na jeho počest.

Zvolila jsem si dva apokryfy z celé *Knihy apokryfů* a pokusila jsem se je srovnat s původními verzemi příběhů, abych odkryla, kam příběhy Karel Čapek významově posunul.

Mnou zvolené apokryfy jsou apokryfy se Shakespearovskou tematikou.

Dramatik William Shakespeare má v českém prostředí mnohaletou tradici.

Jeho hry byly vždy vřele přijímány českým publikem. Jejich kladná působnost na české prostředí se projevila zejména v době národního obrození. Právě jejich náměty lákají diváky i čtenáře dodnes. Svědčí o tom i řada českých překladatelských prací celého díla Williama Shakespeara.¹ Jedná se o kanonicky známé příběhy Romeo a Julie a Hamlet, princ dánský. Srovnávala jsem dva apokryfy a dvě tragédie. U první dvojice, tragédie a apokryf Romeo a Julie, jsem si všímala jednotlivých příběhů. Kam Karel Čapek příběh Williama Shakespeara významově posunul a co naopak ponechal, aby podobnost s původním dílem byla nezaměnitelná. Ten samý princip podobnosti a Čapkova významového posunu jsem uplatňovala i u charakteristiky postav. V poslední kapitole věnované Romeovi a Julii jsem srovnávala jazykovou výstavbu Williama Shakespeara a Karla Čapka.

¹STŘÍBRNÝ, Z.: Shakespearova tragika, Doslov in: William Shakespeare: Tragédie, Praha, 1983, str. 631

1.1 Osobnost Karla Čapka

Osobnost Karla Čapka je řazena k předním spisovatelům české literatury. Jeho literární práce je významná a stala se kanonickou nejen pro naši českou literaturu, ale obstála i ve velké konkurenci světové literatury. A jeho dílo si v obou směrech získalo své místo a udržuje si jej i nadále. Přestože se světoznámým spisovatelem stal především díky své prozaické a dramatické práci, hlavně pro její varovné protifašistické ladění, měla jeho literární činnost široký záběr a propojovala a zobrazovala jeho literární všestrannost.

Na velmi vysoké úrovni byla jeho žurnalistická a esejistická díla. Tento status si získala především pro svou jazykovou stránku. Karel Čapek se stal i autorem knih pro děti. Čerpal z lidových vyprávění. Ve svých pohádkách popisoval běžné denní situace a lidské činnosti a prostřednictvím příběhů z pohádek je dětem vysvětloval. Pro českou literaturu se stala zásadními také jeho překladatelská díla a to zejména francouzských autorů: Apollinaire, Molière.

Jméno Karla Čapka se stalo pojmem nejen v literární, ale i výtvarné a divadelní kritice. V neposlední řadě byl i význačným estetikem a filozofem. Z jeho děl je patrné, že byl zastáncem názoru, že neexistuje jediný pohled na pravdu. Sám Čapek se snažil na jakoukoliv věc dívat z více stran. A podle toho usoudil, že existuje tolik pravd, z kolika stran se na ni člověk dívá.

V souvislosti s tímto jeho názorem je Karlu Čapkovi připisováno autorství noetické prózy, kde své přesvědčení dokonale využil a zapracoval do třech příběhů. Dále přispěl k obohacení literárních žánrů především detektivních a utopických.

1.1.1 Dětství Karla Čapka

Počátky života Karla Čapka jsou spojeny s Královohradeckým krajem. Narodil se v Malých Svatoňovicích 9. ledna roku 1890. Ještě tentýž rok celá jeho rodina přesídlila do Úpice, kde prožil své šťastné dětství s bratrem Josefem a sestrou Helenou. Prostředí, ve kterém vyrůstal, se pro něj později stalo inspirací, přestože tamější lid byl mnohokrát zkoušen, udržel si svůj český ráz. Čapek zde poznal mnoho tváří různých profesí, příběhů lidských životů. Čapek sám se vždy považoval za člověka z lidu a to i přesto, že cestoval a poznával svět. Bylo to dáno jednak zázemím jeho rodiny a jednak krajem, ve kterém vyrostl.

Karel Čapek vyrostl v rodině venkovského lékaře. Venkovského je třeba zdůraznit, protože právě rozhodnutím jeho otce, MUDr. Antonína Čapka, který nikdy nechtěl budovat lékařskou praxi v Praze, nebo lékařskou kariéru u šlechty, nýbrž se chtěl vrátit do svého rodného kraje a tam se stát „*veřejně činným venkovským lékařem*“², byl v Čapkovi budován blízký vztah k lidu a lidovosti. MUDr. Antonín Čapek byl velkým vlastencem a zároveň člověkem, kterému svět nebyl cizí. Přesně v tomto duchu vychovával i své děti. Karel Čapek přesně charakterizoval svého otce jako člověka, který se jen proto, že byl lékařem a tedy vědecky a důkazově založen, nevzdával se filozofie a lidského světa ve své nejtěsnější blízkosti.

Staral se o rodinu i o její okolí. A získané poznatky předával i svým dětem prostřednictvím výchovy. Snažil se o to, aby z nich vyrostli lidé s přehledem ve všech možných oborech, aby nebyli omezeni v žádném směru a vždy měli svobodu volby.

² BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 10

Byl také velkým vlastencem a klad důraz na to, aby jeho děti poznaly svůj kraj, jeho historii i tamější lid. Nešťítel se běžných prací na venkově jako normální člověk a ne jako studovaný lékař sedící si ve své ordinaci.³

Osobnost otce a jeho způsob života byl Čapkovi неотřesitelným vzorem hodnot a inspirací jednak pro vedení vlastního života, jednak pro vybudování postav ve svých dílech.⁴

„Tento žijící model tatínkovy osobnosti najdeme v Čapkových románech Krakatit i Obyčejný život.“⁵

Po prodělané nemoci a přestěhování do Prahy se nevzdal lékařské praxe a dožil v domě u svých synů na Vinohradech. Zemřel roku 1929.

Jeho matka, Božena Čapková, byla žena se složitou povahou. Přestože měla 3 děti, které všechny stejně milovala, ke Karlu Čapkovi měla až úzkostlivý vztah, který mnohdy zapříčiňoval rozpory mezi všemi členy Čapkovy rodiny. I když Čapek svou matku miloval a vážil si jí, sám uznal, že povaha jeho matky je citlivá, romantická, a že stejně snadno vzplanula, jako stejně snadno se zase uklidnila. Byla protipólem manžela a svým přístupem a povahou podněcovala umělecké sklony dětí.

U Karla Čapka se tento status ženské mateřské lásky opět projevuje v charakteristikách postav.

Matka Karla Čapka byla umělecky založená. Měla velký zájem o literaturu a i přestože žila na venkově, dokázala si přehled udržet i v moderní literatuře. Byla sběratelkou lidové slovesnosti. V tomto podporovala své vnuky i jejich babička, Helena Novotná, která se po smrti manžela přistěhovala do Čapkovy rodiny. Byla zřejmě nejvýraznějším poutem mezi Karlem Čapkem, lidovostí a jazykem kraje jeho dětství. Vliv v tomto ohledu měla nejen na samotného Karla, ale i na ostatní Čapkovy sourozence. Všichni milovali její jazykové hry

³ BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 11

⁴ BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 11

⁵ BURIÁNEK, F.: Karel Čapek, 1988, str. 12

a přesmyčky, které se později staly studnou inspirace pro dílo ve výběru nápadně vtipných, ironických a výstižných kombinací slov.

Důležitou součástí dětství a celého jeho života vůbec, byli jeho sourozenci.

Sestra Helena Čapková neměla idylický vztah se svou matkou.

Pravděpodobně byla stejně impulzivní jako ona, proto byly neshody vyřešeny jejím brzkým odchodem z domova. Důvodem byla její láska a zájem o hudbu, která ale nebyla doma příliš podporována. V roce 1904 se provdala za advokáta JUDr. Koželuhu a odstěhovala se za ním do Brna.

Karel Čapek a jeho bratr Josef si byli velice blízcí nejen jako bratři, ale i jako umělci. Ani Josef Čapek neměl v prosazování svých zájmů v rodině lehkou situaci, přesto cítil větší pouto k matce pro její lásku k umění. U Josefa vítězilo umění výtvarné a spolu s Karlem byli spřízněni také svými tvořivými spisovatelskými duchy. Josef Čapek nastoupil na uměleckoprůmyslovou školu v Praze.

Společnou vášní celé rodiny byly knihy. Děti k nim byly vedeny svými rodiči a nepotřebovaly mnoho, aby v nich tato láska přerostla ve vášeň.

Karel Čapek o knihách a své lásce k nim píše: „*První kniha, která tě okouzila, nebyla, nutno to říci, ani bible, ani hrdinské zpěvy, nýbrž velký Obrázkový přírodopis. Odtamtud čerpal jsi první dojmy o povahách mírných i hrozných, neučil jsi se tušiti nebezpečí v každém křoví, býti ostražitým a báti se. (...) Jinak jsi četl vše dovolené i zakázané, leže na břiše pod postelí či houpaje se c koruně jasanu.*“⁶

Přesný vliv literárního světa, který měl na Karla Čapka, je velkou propletenou mapou, neboť četl hodně a je výběr byl různorodý.

Sám k tomu píše: „*Kdyby autoři měli upřímně vypsati, kterým literárním vlivům tehdy podléhali, tj., které knihy se jim v oné době nejvíce líbily, ukázala by se jejich tehdejší pranepatrná sečtělost. Nepochybně četli to, čím tenkrát se kazila všechny mládež; (...) také je dojímal Strindberg, ... a*

⁶ , K; ČAPEK, J.: Autobiografická předmluva In Krakonošova zahrada, 1918, str. 6

později Stendhal, znali Poea, Baudelaira a Huysmansa, (...) Ale mluvil k nim v oné době také Hlaváček, Neumann a Dyk.“⁷

1.1.2 Cesta od školního rebelství přes Prahu až k filosofii

Do školy nastoupil Karel Čapek roku 1895. V roce 1901 začala jeho gymnaziální studia v Hradci Králové. Byl nadějným studentem a zapáleným pro získávání vědomostí. Jenomže jeho zájem byl natolik velký, že brzy začal přesahovat hranice osnov a mladého Čapka začal lákat svět a společnost se všemi svými problémy.

Jeho nadšení a pravděpodobně i popuzení mladou láskou ho dovedlo až k účasti ve studentském spolku Mansarda, který musel být pro svou činnost tajný. Věnoval se sebevzdělávání, osvětě a sociálními otázkami. V tomto spolku byla zaznamenána osobnost Karla Čapka, přestože byl o poznání mladší než jeho studentští kolegové. Celé jeho působení bylo ukončeno doporučeným přechodem na gymnázium v Brně. Díky přičinění manžela jeho sestry začala v Brně literární práce Karla Čapka, který začal publikovat své verše v moravském tisku. Na gymnáziu v Brně strávil léta 1905 -1907.

Roku 1907 onemocněl Čapkův otec chřipkou, která poznamenala jeho zdraví a oslabila celou rodinu. Toho využila matka Karla Čapka, která toužila po životě v Praze a s celou rodinou se tam přestěhovala. Karel Čapek přestoupil z brněnského gymnázia na Akademické gymnázium v Praze, kde dostudoval v roce 1909 a odmaturoval.

Praha byla velkým milníkem v Čapkově životě. Praha, velkoměsto, ho naprosto okouzila, protože byla něčím, co doposud nepoznal. Celá Čapkova rodina bydlela na dnes známé adrese Říční ulice č. 11, na Malé Straně.

Roku 1909 začal studovat na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze filozofii, estetiky a výtvarné umění, spolu s francouzskou, anglickou a německou filologií.

⁷ ČAPEK, K; ČAPEK, J.: Autobiografická předmluva In Krakonošova zahrada, 1918, str. 7

Shledání obou bratrů znamenalo počátek jejich společné spisovatelské práce. V roce 1908 začala skutečná spisovatelská dráha Karla Čapka a to otištěním básně Zrcadla v Moderní revue. Více se básnické nadání Karla Čapka projevilo v překladech francouzské poezie, než ve vlastní tvorbě. Jeho překladatelská práce byla precizní v tom smyslu, že mu šlo o naprostou přesnost překladu a nechtěl po sobě v cizím díle zanechat žádné stopy. Překlady přepracovával neustále dokola a hledal to nejlepší řešení, které by bylo rovnocenné svému originálu.

Roku 1920 vychází Francouzská poezie nové doby.

Spolupráce bratrů Čapkových byla nejvíce znatelná z jejich próz. Byli jako jeden hlas, jako jedno pero. První jejich společnou knihou byly Zářivé hlubiny a jiné prózy.

Karel Čapek se snažil pracovat na moderní poezii a zachytit i osobnosti, které se jí věnovaly. Ve svých kritických statích a předmluvách si všímá hlavně autora jako individua. Tuto individualitu spojuje s volným veršem. Jako zásadní prvek moderní poezie ho považoval ve své době za něco, co se v české moderní poezii teprve utváří a hledá.⁸

Lidskost dělá člověkem toho, kdo se jím skutečně stává. Sám dával do rovnocenného vztahu velikost a významnost literárního díla a onu lidskost. Jako každý spisovatel, tak i Čapek čerpal z reality kolem sebe, avšak on sám ve svých pozdějších dílech balancuje mezi touto realitou a vlastním ideálem. Stal se otcem myšlenky, že čtenář, ze své lidské podstaty, se snaží s literárním subjektem ztotožnit, vyrovnat se mu jak v kladném smyslu, tak i v tom záporném, pokud s počínáním subjektu literárního díla nesouhlasí.⁹

Přestože se bratři Čapkové v próze rozešli již v roce 1917, spolupracovali spolu v dramatu až do roku 1927. I tak na sebe byli velice autorsky vázáni.

⁸ BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 55-56

⁹ BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 57

Dokládá to i jejich způsob označení vlastních prací: „*Josef Čapek podepisoval vlastní práce J. K. Čapek, Karel Čapek zase K. J. Čapek.*“¹⁰

Oba bratři chtěli ale víc. Najednou jim nestačily rozměry Prahy. Na poli domácího literárního světa získali již svá místa, proto hledali, kam by se jejich vývoj měl ubírat dál. Chtěli Evropu, svět.

Karel Čapek odešel do Berlína, kde začal studovat filologii na tamější univerzitě. Josef Čapek do Paříže. Zanedlouho poté přijel Karel za svým bratrem. Opět spolupracovali a zabývali se dramatem. Vzniká první varianta jejich první společného dramatu *Loupežník*. Po pobytu ve Francii se cesty obou bratrů rozešly. Josef odjel do Španělska a Karel domů do Čech. Tato zkušenost z ciziny dala Karlu Čapkovi pocítit odcizení se od domova a touhu se vrátit zpět. Ale nejen to, hlavně získali mnohem větší rozhled v rámci moderních směrů umění.

Vzdělání Karla Čapka bylo zakončeno doktorátem a obhajobou disertační práce *Objektivní metoda v estetice se zřením k výtvarnému umění*. Pobyt ve Francii spojený se studiem výtvarného umění zúročil Karel Čapek při studiu estetiky na univerzitě a později ve spojení získaných poznatků z filozofie, estetiky a kritické a publicistické práce.¹¹

1.1.3 Válečná léta Karla Čapka

V předválečném období bratři Čapkové působili v pražském uměleckém světě a stali se již jeho stálicemi. Jejich mentorem a obdivovatelem jejich práce se stal Stanislav Kostka Neumann. Tento vztah byl vzájemný, oba bratři projevovali sympatie k S. K. Neumannovi i přes celou válku a byli spjati s jeho osudy i s osudy celé jeho rodiny. Spolu s dalšími umělci, jako např. Otokar Fischer nebo František Langer, se seskupili i bratři Čapkové kolem *Almanachu* na rok 1914. Celá tato umělecká skupina byla značně nesourodá a

¹⁰ BURIÁNEK, F.: Karel Čapek, 1988, str. 28

¹¹ BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 72

vnitřně rozrůzněná. V této době se dostává i do názorového rozporu a kritického boje Karel Čapek s F. X. Šaldou.

Mladá generace umělců, do které patřil i Karel Čapek, viděla v uměleckých směrech kubismu a futurismu větší naději na projev umění, než v symbolismu a dekadenci.¹²

Před válkou se Čapek rozhodl pro akademickou dráhu. Válka ho ale přinutila zanechat vědy a zabývat se společností a novinami. Ve svých studiích se názorově vyhrotil a přikláněl se k pragmatismu. Jak je pro Čapka příznačné, vše co dělal, ve své osobě propojoval. Nástrojem jeho pragmatismu se stala žurnalistika. Za války a hlavně po ní bylo třeba nazývat věci pravými jmény, tím spíš pro Čapka. Pragmatismus mu dával odpověď na hledání po pravdě. Tím se i vysvětluje příklon k novému uměleckému směru ke kubismu.¹³

Celé válečné období bylo pro Karla Čapka něčím, co nikdy nepochopil.

Poznal strach z neustále hrozících odvodů, od kterých ho nakonec zachránil jeho zdravotní stav. Trpěl nepříjemnou dnou a bolestmi páteře. Válka se stala ponížením lidství a Čapek se s tím nikdy vnitřně nesmířil. Nadšení z budoucnosti a technického pokroku, který byl pro novou generaci umělců tak příznačný, vystřídal u Karla Čapka strach z techniky a celého civilizačního pokroku.

Válka znamenala pro Čapka jako pro umělce zastavení vývoje moderního umění. Za války se umění nemohlo projevit naplno. Svoboda umění neexistovala.

Po válce se Karel Čapek dostal do existenčních nesnází, literární život byl pozastaven a existence časopisů, rubrik a nakladatelství byla značně nejistá. Proto se Karel Čapek nechal zaměstnat jako vychovatel syna hraběte Vladimíra Lažanského.¹⁴

¹² BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 91

¹³ OPELÍK, J.: Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přívažek, 2008, str. 27

¹⁴ BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 93

Hrabě Lažanský byl velkým patriotem Čech. Byl zastáncem českého království a pociťoval silné protirakouské nálady, kterými byl známý. Svou zkušenost z panské služby zúročil Čapek později ve své spisovatelské práci, zejména v beletrii.

Byla to jeho krátká životní zkušenost, ale i ta ho utvrdila v jeho přesvědčení demokracie.¹⁵

Poté nastoupil jako knihovník Národního muzea v Praze. Avšak ve stejnou dobu přišla nabídka na práci v redakci Národních listů.

Již před válkou přispíval do časopisů Přehled, Česká revue a dalších. Všechny se ale vesměs zabývaly uměním, avšak s příchodem války, se Čapek stále více začal zabývat politikou a aktuálním společenským děním. Proto práce v Národních listech.¹⁶

1.1.4 Karel Čapek – publicista

V roce 1917 nastoupil Karel Čapek do redakce Národních listů. Stalo se tak pravděpodobně jen proto, že s vidinou války nebylo jednoduché najít práci. Téhož roku podepsal tzv. manifest spisovatelů, ve kterém viděl první možnost svobodného vyjádření názoru.¹⁷

Ze svého postu novináře cítil jistou morální odpovědnost, aby až skončí válka, mohl jeho národ získat status vzdělaného a svobodného národa.¹⁸

Sám ze svého přesvědčení by do Národních listů nikdy nevstoupil, avšak když se tam ocitl, objevil se náznak změn s příchodem nového redaktora Miroslava Rutte, který se stal Čapkovým přítelem. Když se Národní listy začali politicky projevovat, odešlo mnoho redaktorů. Mezi nimi byl i Karel Čapek, který redakci Národních listů opustil poté, co jeho bratr Josef dostal roku 1921 výpověď.¹⁹

¹⁵ BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 95

¹⁶ OPELÍK, J.: Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přívažek, 2008, str. 21

¹⁷ OPELÍK, J.: Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přívažek, 2008, str. 18

¹⁸ OPELÍK, J.: Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přívažek, 2008, str. 27

¹⁹ BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 96

Od roku 1921 až do roku 1923 působil také jako dramaturg a režisér na Vinohradském divadle v Praze.

Publicistické články obou bratrů vyšly poté knižně roku 1920 jako Kritika slov, která byla později doplněna o další kritické statě a v roce 1969 vyšla konečná práce V zajetí slov. Karla Čapka novinářská práce pohltila.

Nepovažoval ji sice za nic obtížného, ale jak to bylo jeho zvykem, snažil se ji povznést na něco precizního. Zabýval se novinářským jazykem, kritikou frází, které novináři tak často a rádi používají. V meziválečném období je podle něj velkým nešvarem používání některých vybraných slov a slovních spojení, které měly budovat falešný národní cit a pomoci formovat strach z tolik potřebné individuality. Byl to právě Čapek a jeho neomylný cit pro slovo, jeho význam a správné užití, které mnoha novinářům chyběl. Považoval za nutné, aby nejen literatura, ale i noviny měly několik vlastností. Byla to především zábavnost, lidovost a nesměla chybět jistá dávka morálnosti.

Žurnalistická práce Karla Čapka pohltila natolik, že po odchodu z Národních listů nastoupil společně s bratrem Josefem do redakce Lidových novin. Byl to zcela jiný svět novin. Bylo to dáno hlavně osobností redaktora Arnošta Heinricha, kterého Karel Čapek obdivoval nejen za jeho práci, ale hlavně i za to jakým byl novinářem jako osobnost, nakonec se stali přáteli. V redakci Lidových novin se seznámil s dalšími osobnostmi české literatury, jakými byli Eduard Bass nebo Karel Poláček.²⁰

Lidové noviny umožňovaly Karlu Čapkovi tolik požadovanou svobodu umělecké práce. Věnoval se žurnalistice, která měla široké pole působnosti od „reportáží z policejních razíř, ..., přes články věnované politickým událostem ve světě, ..., ke sloupkům o rybolovu, o kočce, o obálce, která nelepí, o sněhu, ale i veršovaným tzv. rozhláskům, ..., k vážné politické úvaze o nacionalismu,

²⁰ BURIÁNEK, F.: Karel Čapek, 1988, str. 100

..., *ale také o jídle a servírování u nás.*“²¹, ale dostal i vlastní prostor pro spisovatelskou práci.

30. léta 20. století znamenala pro Karla Čapka menší změnu uměleckého směru. Vrátil se k umělecké kritice a k problematice estetiky.²² Sám měl vysoké požadavky na jakoukoliv kritiku. Požadoval objektivnost a odbornost.²³

Právě v tomto období se naplno rozhořel přátelský vztah s Fráňou Šrámkem. Čapek byl k osobnosti Šrámka plně přitahován, stejně tak k jeho umělecké tvorbě. Vznikají kritické stati k mnoha jeho dílům. Chtěl ho ještě tehdy v redakci Národních listů i nyní v redakci Lidových novin. V redakci Lidových novin působil až do konce svého života.

1.1.5 Vrchol a pád Karla Čapka

V roce 1924 zemřela matka Karla Čapka. Rok poté se přestěhoval do vily na Vinohradech, kterou sdílel společně s bratrem Josefem. Později zde žil i se svou ženou, herečkou a spisovatelkou, Olgou Scheinpflugovou, se kterou se seznámil v roce 1920 u divadla, které oba hodně spojovalo a právě zde jejich vztah začal.

Právě zde se scházela skupina pátečníků. Byla to debatní skupina, která se skládala z umělců a intelektuálů z různých oborů a zastánců různých názorů. Vznikla z pátečních schůzek redakčních příspěvatelů týdeníku Národ, který byl zaměřen značně protimonarchisticky. Po 1. světové válce byla jeho činnost zakázána, poté znovu obnovena, ale již s výstrahou. Čapek byl jeho příspěvatelem, protože se jednalo o orgán, který byl mezistranický, přestože byl protimonarchisticky zaměřen, snažili se poukázat na národ, jeho svobodu

²¹ BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 102

²² BURIÁNEK, F. : Karel Čapek, 1988, str. 294

²³ BURIÁNEK, F.: Karel Čapek, 1988, str. 294

a potřebnou snahu se jako svobodný národ uplatnit. Byl opakem Národních listů.²⁴

V této době začal Karel Čapek hodně cestovat. Z jeho cest vznikají jeho cestopisná díla. Uskutečnil cestu do Itálie, Anglie, Španělska, Holandska, Rakouska, Švýcarska, Švédska, Norska, Dánska nebo Francie.

Účastnil se nejrůznějších kongresů.

Od roku 1925 až do roku 1933 stál v čele Penklubu.

Jeho dramatická tvorba získala světový ohlas. Díky tomu získal Karel Čapek mnoho významných kontaktů mezi spisovateli a dalšími osobnostmi uměleckého světa. Díky stykům s politickými představiteli Československa, mezi nimi byl pro Karla Čapka nejvýznamnější Tomáš Garrigue Masaryk, se kterým se ztotožňoval filosoficky, ale hlavně je spojoval společný boj za zachování demokracie v českém státě.

V době před událostmi v Mnichově se Čapek angažuje v politickém životě skrz své spisovatelské umění. Formuloval spoustu prohlášení v rozhlase, nebo přednášel.

Jeho světový ohlas byl tak silný, že byl roku 1938 navržen na kandidáta Nobelovy ceny za literaturu.

Události Mnichova měly dopad i na osobnost a život Karla Čapka. Jeho život, smysl pro demokracii a filozofické přesvědčení inkasovalo těžkou ránu. Vše ještě stupňovaly pomluvy a lži, které byly uveřejňovány v denním tisku na osobu Karla Čapka.²⁵

Hrozba stále sílícího fašismu, která se řtila Evropou jako lavina, neulehčovala ani Karlu Čapkovi jeho nynější situaci, ba ji i stupňovala. Ze svého filozofického přesvědčení věděl, že existence tolika lidí, znamená existenci stejného počtu názorů. On sám se je snažil vždy vyslechnout a pokusit se o jejich vzájemnou toleranci. Po Mnichovu se rozpoutal novinový

²⁴ OPELÍK, J.: Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přívažek, 2008, str. 15

²⁵ BURIÁNEK, F.: Karel Čapek, 1988, str. 309

hon na osobu Karla Čapka. Přesto z Čech nikdy neodešel, necítil potřebu je opustit, i když byl vývojem své země i národa značně zklamán až rozhněván. Byl značně vyčerpán již marným bojem o záchranu státu.

V roce 1938 postihly záplavy jeho sídlo na Strži. Sám stavěl hráz proti valící se vodě a zachraňoval, co se dalo. Při své snaze o poslední záchranu stromů a keřů, kterých se nechtěl vzdát, protože je sám sázel.²⁶

Prochladl a protože se neléčil, postihl ho zápal plic, se kterým bojoval, ale kterému nakonec 25. 12. 1838 v 18 hodin a 45 minut podlehl.²⁷

Podle některých Karel Čapek zemřel, protože jeho srdce nevydrželo zradu svého národa a demokracie, ve kterou tolik věřil a o kterou tolik usiloval.

V den jeho smrti vyšel v Lidových novinách také jeho poslední článek.

Jmenoval se Pozdravy a spolu s tímto článkem se Čapek loučí se světem a s lidmi, které miloval, a dokonce i s těmi, kteří ho zradili.²⁸

Pohřben byl na Vyšehradě. Den jeho pohřbu byl dnem, který by si Karel čapek mohl přát. Jako by se lid probudil a vál je vánek demokracie. Lidé chtěli jeho pohřeb převést do manifestačních nálad. To, o co Karel Čapek usiloval, se dělo. Chtěli zahnat fašismus. Demonstrace to byla, ale k počtě Karla Čapka. Na d jeho rakví promluvil básník Josef Hora a spousta dalších.

²⁹

Přestože pohřeb i následné vzpomínky na Karla Čapka získali lehký politický nádech, jeho bratr Josef stál vně toho celého dění. Neodešel mu velký milovaný spisovatel a obránce národa, ale bratr.³⁰

Sám věděl, že Němci musí být poraženi, protože to, co dělali, bylo podle Karla Čapka samo o sobě proti lidské přirozenosti.

I když věděl, že je na seznamu lidí, kteří mají být zatčení, sotva se Němci dostanou za hranice Prahy, nikdy Čechy neopustil. A zprávy o jeho pohřbu se

²⁶ BURIÁNEK, F.: Karel Čapek, 1988, str. 319

²⁷ BURIÁNEK, F.: Karel Čapek, 1988, str. 320

²⁸ BURIÁNEK, F.: Karel Čapek, 1988, str. 321

²⁹ BURIÁNEK, F.: Karel Čapek, 1988, str. 324

³⁰ BURIÁNEK, F.: Karel Čapek, 1988, str. 328

do Německa nedostaly. 15. března 1939 mířilo gestapo ke Karlu Čapkovi. Podle slov jeho manželky Olgy nad nimi zvítězil, zemřel.³¹

1.2 Čapkovská literatura

Dílo Karla Čapka bylo a je zpracováváno a popisováno mnohými literárními kritiky a historiky, objevily se ale i publikace věnované životu Čapka, jejichž autory jsou příslušníci Čapkovy rodiny a lidé, kteří měli to velké štěstí, že svůj život mohli alespoň na krátký čas protnout s životem Karla Čapka.

Sám Karel Čapek se strachoval, jaký postoj budou k němu a k jeho dílu zaujímat budoucí generace, které přijdou po jeho smrti. A prosil o milosrdné resumé.³²

Jeho předpoklad byl správný, protože přišla doba nacismu a jeho dílo bylo zcela zakázáno a v době komunistické značně minimalizováno a literárními soudci překrucováno.

K nejvýznamnějším autorům Čapkovských monografií bych zařadila Ivana Klímu, který přispěl publikací Karel Čapek z roku 1962, přepracováno a znovu vydáno v roce 1965, Františka Buriánka s dílem Karel Čapek (1978) a Čapkovské variace (1984), Oldřicha Králíka s jeho souborem studií První řada v díle Karla Čapka (1972) a nakonec Alexandra Matušku s monografií Člověk proti zkáze (český překlad 1963, Anglie 1964).

K dílům, ze kterých se v opravdové autenticitě dovídáme, kým byl ve skutečnosti Karel Čapek, bych zařadila především jeho manželku Olgu Scheinpflugovou, která přispěla publikacemi Český román nebo vzpomínkovými statěmi Živý jako nikdo z nás (1997).

³¹ BURIÁNEK, F.: Karel Čapek, 1988, str. 329

³² SCHEINPFLUGOVÁ, Olga: Český román, 1946, str. 445-446

Sestra Helena Čapková napsala vzpomínkovou publikaci *Moji milí bratři*.

Jiří Opelík sestavil publikaci *Vzpomínky*, kde čerpá z deníku

Jarmily Čapkové, manželky bratra Josefa. První oddíl této publikace obsahuje vlastní text Jarmily Čapkové.

Mezi nejnovější publikace o Karlu Čapkovi patří dílo Jiřího Opelíka s názvem *Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přívažek*, kniha z roku 2001. Velký věk chce mít též velké mordy, jejímž autorem je Ivan Klíma. Dále pak publikace Františka Černého *Premiéry bratří Čapků* z roku 2000.

Z monografií, které vyšly o Karlu Čapkovi v cizině, bych k nejvýraznějším počítala hlavně Karel Čapek (1962, New York) autora W. E. Harkinse.

Mnoho se o Karlu Čapkovi nejen jako o spisovateli, ale i jako o člověku, dovídáme z korespondence. V roce 1982 vyšly *Dopisy z mládí od bratří Čapků*. Jak byl Karel Čapek okouzlen krásou a inteligencí ženy, dosvědčují dvě vydané korespondence. *Listy ze zásuvky* (1980). Jedná se o dopisy herečce Věře Hrušové, která se dokonce stala inspirací pro postavu princezny Wille z románu *Krakatit*. Poté také dílo *Listy Olze*, korespondence s jeho pozdější manželkou. Již v jeho ranné milostné korespondenci, *Dopisy Anielce* (1978), která byla jeho první láskou, můžeme pozorovat znaky umělecké dráhy a začátky jeho životní filosofie.

Korespondence s jeho spisovatelskými současníky, popřípadě s lidmi, ke kterým z pozice profesní i lidské vzhlížel, vyšla v roce 1962, jedná se především o dílo *V. Dyk – St. K. Neumann – bratři Čapkové: Korespondence z let 1905-1919*.

1.3 Projekty k poctě života Karla Čapka

Právě protože se Karel Čapek stal stálíci na literárním nebi ve světě i u nás, je zájem o jeho tvorbu trvalý, dokonce přetrvává i zájem o překlady jeho díla v cizině.

Nejmladším příspěvkem k pomoci šíření jeho díla je projekt Městské knihovny v Praze z května 2009, která ve spolupráci s Ústavem Českého národního korpusu, Společností bratří Čapků a Památníku Karla Čapka ve Strži uveřejnila dílo Karla Čapka v elektronické verzi, volně přístupné všem. Tento projekt byl uskutečněn k výročí úmrtí Karla Čapka. Právě po sedmdesáti letech od jeho smrti vyprchala právní ochrana autora na jeho dílo a tím se stalo zcela přístupné různým zpracováním. Dalo by se to považovat za naplnění přání samotného Karla Čapka, aby jeho dílo tady bylo pro lidi i po jeho smrti. Dědicové autorských práv udělili dokonce výjimku, že autorská práva vztahující se na dílo společné s Josefem Čapkem neskončí v roce 2017.³³

Nejen samotné sílo Karla Čapka se stalo námětem k filmovým adaptacím, nýbrž i sám jeho osobní život stál v zájmu režisérů.

Za všechna filmová zpracování jeho života uvádím tři filmy, které považuji za obzvláště vydařené. Jedná se o filmy, které zobrazují především poslední roky Čapkova života, zejména asi protože právě tato léta se jeví z pohledu filmové kamery jako divácky atraktivní.

Film *Člověk proti zkáze* je filmové drama z roku 1989 dvojice režisérů Štěpána Skalského a Jaromíra Pleskota.³⁴

Za nenovější zpracování by se daly považovat filmy z roku 2007, kdy byl natočen krátký dokumentární film *Život a doba spisovatele Karla Čapka*.

³³ Městská knihovna v Praze [online]. 1999 [cit. 2010-04-18]. Karel Čapek on-line. Dostupné z WWW: <http://www.mlp.cz/capek_projekt.htm>

³⁴ Městská knihovna v Praze [online]. 1999 [cit. 2010-04-18]. Karel Čapek on-line. Dostupné z WWW: <http://www.mlp.cz/capek_film.htm>

Režie se zhostil Josef Císařovský. Film ukazuje osobnost Karla Čapka, jak vznikala a probíjela se svou dobou s většími, či menšími úspěchy.³⁵

Dále pak dokumentární televizní film z roku 2008 režiséra Ondřeje Kepky *Karel Čapek a jeho obyčejný život*.³⁶

V domě, kde Karel Čapek dožil polední tři roky svého života spolu se svou manželkou Olgou, byl zřízen v roce 1963 Památník Karla Čapka. Z důvodu rekonstrukce byl načas zavřen a znovu zpřístupněn v roce 1997. V rámci Památníku byla vytvořena i Čapkovská stezka, která vede místy, kudy rád vedl své procházky i Karel Čapek.³⁷

V Malých Svatoňovicích bylo roku 1946 zřízeno Museum bratří Čapků. Museum bylo zřízeno na základě výstavy z téhož roku. Museum je tvořeno dvěma samostatnými expozicemi, kdy první patro je věnováno Karlu Čapkovi a druhé jeho bratru Josefovi.³⁸

Česká televize uspořádala v roce 2004 projekt o největší osobnost v Čechách a na Moravě. Mediální kampaň, která z projektu vznikla v roce 2005, se jmenovala Největší Čech. Byl sestaven žebříček sta největších Čechů z naší historie i současnosti. Nejprve bylo zvoleno deset osobností, o které Česká televize natočila krátký čtyřicetiminutový dokumentární film, kde byla představena jejich biografie a hlavně proč je lidé považují za významné představitele Čechů. Každá osobnost získala svého „advokáta“, který měl za úkol se do své osobnosti vžít a představit ji divákům. „Advokátem“ Karla Čapka byl Andrej Halada, publicista. Každé osobnosti jsou v průběhu vysílání jejího dokumentárního filmu posílány hlasy. V konečné fázi mediální kampaně Největší Čech sestaven pevný žebříček nejvýznamnějších Čechů.

³⁵ BORED, P.: Česko-Slovenská filmová databáze. 2001-2010. Člověk proti zkáze [on-line]. [cit. 18. 4. 2010] Dostupné z WWW: < <http://www.csfd.cz/film/7261-clovek-proti-zkaze/> >

³⁶ BORED, P.: Česko-Slovenská filmová databáze. 2001-2010. Karel Čapek [on-line]. [cit. 18. 4. 2010] Dostupné z WWW: < <http://www.csfd.cz/film/251914-karel-capek-a-jeho-obycejny-svet/> >

³⁷ VÁŇOVÁ, K.: Památník Karla Čapka. 2002. O památníku Karla Čapka [on-line]. [cit. 18. 4. 2010] Dostupné z WWW: < http://www.capek-karel-pamatnik.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=200013&id=14280&p1=1009 >

³⁸ KULT, J.: Malé Svatoňovice. 2006. Museum bratří Čapků [on-line]. [cit. 18.4. 2010] Dostupné z WWW: <http://www.malesvatonovice.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=34>

Karel Čapek se umístil na 9. místě. A dokument o něm byl uveden 30. května ve 21.00 na ČT1.³⁹

³⁹ ŠKOPKOVÁ, J.: Česká televize. 2005. Největší Čech [on-line]. [cit. 19. 5. 2010] Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/nejvetsicech/oprojektu>>

1.4 Průřez dílem Karla Čapka

V této kapitole bych chtěla stručně nastínit dílo Karla Čapka. Ve struktuře, kterou zde uvádím, jsou obsažena jen ta stěžejní díla, která by se považují za milníky jeho tvorby a u kterých nikdo nepřipíše autorství nikomu jinému než Karlu Čapkovi. Mezi základní rys jeho produkce patří různorodost žánrů a mnohostrannost témat. Z těchto důvodů je jeho dílo velmi rozsáhlé a Karel Čapek svou literární činností zasahuje až tam, kam sahá samotná literatura. Jelikož jsem zvolila stručnější rozsah průřezu tvorby, snažila jsem se rozdělit jeho dílo do několika menších skupin, které považuji za povšimnutí hodná.

1.4.1 Poezie a překladové práce

Přestože poezie nebyla stěžejní oblastí Čapkovy tvorby, je přesto její nepřehlédnutelnou složkou a doslova klíčovou jednak pro poezii českou a jednak pro překladatelskou činnost. Spojila jsem Čapkovu poezii a překlady do jedné kapitoly, protože tyto dvě složky nelze od sebe oddělit. Právě v Čapkově *Francouzské poezii nové doby* se tyto dvě části prolínají.

Francouzská kultura a literatura měla vždy blízko k českému prostředí. U Karla Čapka se to projevilo již překladem Apollinaireova *Pásma*, který způsobil revoluční vlnu nadšení a stal se inspirací pro další české překladatele, kteří se houfně ujali úkolu překladu francouzské poezie. Vše ovšem zmařila válka a jediný Čapek se tohoto úkolu zhostila roku 1920 vychází Francouzská poezie nové doby.

Souborně sbírka textů vyšla až v roce 1993. O tom, jak Karel Čapek pracoval na spojení básnictví a umění překladu, dosvědčuje jeho přední cíl, který si sám zadal, když na Francouzské poezii pracoval. Požadoval, aby překlad byl co nejpřesnější, aby se duch díla a to, co jej pasuje na nejvyšší příčky literatury, tam zůstalo.

Obzvláště na české spisovatele-překladaatele apeloval: „*Mezi všemi lidmi se vyznačuje nebo má vyznačovat spisovatel ne tím, že píše, nýbrž tím, že umí česky; avšak umět znamená pracovat, stále zkoušet, stále hledat a soustředit se; nikdy nebudeš hotov s mateřskou řečí.*“⁴⁰

Přesně tento přístup dokládají i slova samotného Karla Čapka v předmluvě k Francouzské poezii nové doby.

Za povšimnutí stojí i jeho vlastní tvorba, *Vzrušené tance* (1946), které plně odráží moderní básnictví, tak jak jej pociťoval on sám. Odraz budoucího civilismu. Poezie Karla Čapka se objevovala již před 1. světovou válkou. Publikoval v *Moderní revue* a později v *Almanachu* na rok 1914.

1.4.2 Drama a divadlo

V oblasti dramatu se stal Karel Čapek maximálně úspěšným. Drama mu zajistilo celosvětový věhlas a postavení, zatímco Čapkova poezie ve srovnání s dramatickou tvorbou zůstává na okraji. Díky divadlu se potkal i s manželkou Olgou.

Každé Čapkovo drama obsahuje myšlenku, která se stala obecně platnou, proto má co dát světu i dlouho po době svého vzniku.

Spolu s bratrem Josefem napsali hru *Lásky hra osudná*. Z pobytu v roce 1911 v Paříži spolupracoval na hře *Loupežník* opět se svým bratrem Josefem. Tato verze nebyla nikdy publikována. Až po osmi letech ji Karel Čapek napsal sám.

Poté přichází období války, která Čapka jako člověka velmi tížila. Tento pocit vkládá do své tvorby, prostřednictvím které se snaží lidstvo varovat a řekněme i usměrnit. Na svět přichází díla, která mají za úkol lidstvo varovat před pokrokem a posunem v moderní vědě a technice, která staví člověka na vedlejší kolej. V přetechnizovaném světě se člověk a jeho síla stává nepotřebnou. Varování pro budoucnost. V roce 1920 napsal

⁴⁰ ČAPEK, Karel: *Marsyas čili na okraj literatury*, 1948, str. 259

vědeckofantastické drama *R.U.R.*, kde poprvé používá slovo robot, které nabývá mezinárodního významu. Poprvé zaznělo na premiéře v Národním divadle 21. ledna 1921. Původ a vznik slova robot bylo později prozrazeno samotným Karlem Čapkem. Počátkem roku 1920 Karel navštívil svého bratra Josefa v jeho ateliéru. Josef zrovna v tu chvíli maloval a Karel mu řekl, že přemýšlí o nové hře. Představil mu námět hry, ale že neví, jak by měl nazvat ty umělé bytosti, které pracují. Josef Čapek, aniž by přestal malovat, je označil za roboty. Tato hra dosáhla světového úspěchu.

Námět k této hře přišel v přeplněné tramvaji. Lidé působili jako ovce táhnoucí se za něčím, co ani nechápali, jen šli, protože šli ostatní, nevnímající ani ty kolem sebe jako myslící jednotky, nýbrž jako společnost. Robot měl být zobrazením proti člověku, který by podpořil obraz vlastností člověka, jak je ve svém díle vždy Čapek vykresloval.⁴¹

Jedno z neúspěšnějších dramát se zrodilo ze spolupráce bratří Čapků.

Ze života hmyzu (1921), které zobrazuje lidské vlastnosti a charaktery, jež alegoricky převádí na svět hmyzu.

Hra se dočkala nespočet divadelních repríz. Přestože byla hra považována za dobové dílo, stala se jeho myšlenka obecně platnou.

Věc Makropulos (1922) je hra, ve které je hlavním námětem nesmrtelnost.

Nesmrtelnost se jeví jako věc velmi lákavá, nicméně je i věcí ošidnou. Zdála se být něčím ideálním, ale Karel Čapek ji viděl jinak.

Když v roce 1927 opět spolupracoval s bratrem Josefem, vzniklo drama *Adam stvořitel*, kde pojednávají o tom, jak Adam není spokojen s nynějším světem, tudíž jej zničí a vytvoří nový, který ale není lepší, je jen nový. Hra nebyla úspěšná.

Poté s divadelní prací na čas přestal. Nechtěl být vnímán jen jako dramatik.

Jak je to znát z jeho celkové a velmi obsáhlé tvorby, chtěl experimentovat se vším, co mu přišlo v tvůrčí práci pod ruku.

⁴¹ BRADBROOKOVÁ, Bohuslava: Karel Čapek hledání pravdy, poctivosti a pokory, 2006, str. 59

Možná za částečné odmlčení v dramatu může i rozpolcená kritika Adama stvořitele. Žádný kritik nezastával ve vztahu ke hře ryze kladné postavení. Přestože Čapek nebyl příliš ješitným člověkem, méně příznivou kritiku málokdy komentoval a kladou odezvu přijímal s pokorou, navíc o svých dílech jen sporadicky polemizoval, musel přijít Otokar Fischer, ředitel Národního divadla, aby Čapek pokračoval v dramatické práci, a přesvědčil ho, že další jeho hra, by byla pro Národní divadlo pocta.⁴²

V roce 1937 bylo uvedeno v Národním divadle drama *Bílá nemoc*, které je klasickou ukázkou vyslovení Čapkovského varování před vypuknutím války, které se lidstvo nakonec neubránílo.

Opět se jedná o drama, které zaujalo v cizině dosáhlo znamenitého úspěchu. Rok 1938 je rokem, kdy naplno propuklo šílenství fašismu. Poznamenalo to i Karla Čapka. Píše své poslední drama *Matka*. Jedná se opět o varování, tentokrát před reálnou hrozbou zkázy, kterou přináší fašismus.

Čapek vynáší na světlo i požadavek, aby se lidstvo zamyslelo nad hodnotou lidského života.

Za hranicemi byla hra posuzována zvláštním způsobem. Kritici nechápali, proč hra obsahuje takový apel. Bylo to zřejmě způsobeno tím, že po událostech v Mnichově si svět oddychl, protože nebezpečí války mělo být pryč. Jenomže Čapek nebyl uchválen, jako zbytek světa, proto později drama *Matka* nabylo na takové důležitosti.⁴³

Obdobná tematika, která se objevuje v dramatické tvorbě, se objevuje i v prozaických pracích, které jsou považovány za stěžejní v jeho spisovatelské práci.

1.4.3 Próza

⁴²BRADBROOKOVÁ, Bohuslava: Karel Čapek hledání pravdy, poctivosti a pokory, 2006, str.80-81

⁴³ BRADBROOKOVÁ, Bohuslava: Karel Čapek hledání pravdy, poctivosti a pokory, 2006, str. 92

Patří mezi nerozsáhlejší část Čapkovy tvorby. Mezi nejvýraznější jeho prozaická díla tvorby patří romány, povídky, cestopisy, tvorba pro děti a v neposlední řadě díla politická a filosofická.

V roce 1916 vyšel poprvé soubor povídek *Zářivé hlubiny*. Sbírka vzešla ze spolupráce bratří Čapků, původně ovšem vycházely časopisecky v Lumíru a v Uměleckém měsíčníku, kam oba bratři nějaký čas přispívali.

Samostatná tvorba Karla Čapka započala v roce 1917, kdy vychází *Boží muka*. Boží muka jsou dílem, které zaujímá v Čapkově tvorbě zvláštní místo hned ze dvou důvodů. Jedná se jedná o jeho vlastní první vydanou knihu, ale především jde o zachycení citů, myšlenek a okamžité situace.⁴⁴

Další dílo *Krakonošova zahrada* (1918) je význačná hlavně pro svou autobiografickou předlohu. Jedná se také o soubor povídek z období 1908-1911, na kterém spolupracoval Karel Čapek se svým bratrem Josefem a povídky zprvu vycházely také časopisecky. Dnes se *Krakonošova zahrada* považuje za expresivní prózu.

V letech 1918-1921 vznikala druhá kniha povídek, která vyšla roku 1921 jako *Trapné povídky*.

Charakterizuje je především realismus, jakým byly napsány. Čapek přesně charakterizoval postavy, syžet, který zvolil, podle kritiků naprosto naplnil a také je chválen za kritiku dobové společnosti.⁴⁵

Téhož roku vychází i jeho filosofické dílo *Pragmatismus čili Filosofie praktického života*. Byla to jeho původní disertační práce.

Po válce se dočkalo dílo nového, rozšířeného vydání. Právě z pragmatického pojetí pravdy vycházel u některých děl: *Boží muka*, *Trapné povídky*, *Povídky z jedné a druhé kapsy*.⁴⁶

Období, ve kterém tvořil i Karel Čapek, dochází k vývoji literárního žánru románu.⁴⁷

⁴⁴ BURIÁNEK, František: Karel Čapek, 1988, str. 103

⁴⁵ BURIÁNEK, František: Karel Čapek, 1988, str. 107

⁴⁶ BRADBROOKOVÁ, Bohuslava: Karel Čapek hledání pravdy, poctivosti a pokory, 2006, str. 38-39

Roku 1922 vychází román *Továrna na absolutno*. Jde o první román – fejeton. Karel Čapek v něm užívá publicistických prvků a propojil je právě v tomto románu. Tímto dílem přispěl k rozvoji českého fejetonu. Ozvláštnil zařazení literárního žánru fejeton. Původně pouze publicistický žánr, který se objevoval v novinách za účelem pobavení čtenářů. O dva roky později v roce 1924 další román *Krakatit*. Oba romány vysílají opět varovné signály na zneužití pokroku, vědy a s nimi spojenými objevy. Čapek zde působí jako osobnost proroka.

Přestože se tato díla v leccěms podobají, pociťuji z *Krakatitu* jistou vážnost. V románu *Továrna na absolutno* se ve srovnání s *Krakatitem* objevuje jistý záblesk satirické stránky. Možná je to způsobeno závěrem tohoto románu, který se podobá pohádkovému konci s kouzelným dědečkem. V románu *Krakatit* Karel Čapek pronáší otázky smyslu života a lidských vztahů.⁴⁸

V Čapkově životě přichází doba, kdy hodně cestuje a věnuje se drobným literárním žánrům, například cestopisu. Někdy jsou jeho cesty považovány za únik před životní situací. Prvním z cestopisů jsou *Italské listy* (1923). Je obecně známo, že jeho cestopisy nejsou zcela tradičními. Někdy jsou považovány za fejetony, nebo reportáže. Čapek totiž necestoval a nepsal cestopisy za účelem poznat zemi, místa a zprostředkovat jejich pouhý popis. Čapek studoval lidi, kteří v dané zemi žijí, jejich charakter, vlastnosti, chování v běžných životních situacích, dále pak kulturu a bohatství země, pro které je zemí takovou, jakou je. V cestopisných reportážích nechal vyplout napovrch i své dojmy a vlastní postřehy, přestože se naplno projevují jeho znalosti o zemi a to i ty historické. Dále mezi Čapkovy cestovatelské reportáže patří *Anglické listy* (1924), *Výlet do Španěl* (1930) a *Obrázky z Holandska* (1932). Od Italských listů se ostatní cestopisy odlišují tím, že jsou doplněny o vlastní autorovy kresby.

⁴⁷ MUKAŘOVSKÝ, Jan: Vývoj Čapkovy prózy in: Kapitoly z české poetiky, 1948, str. 329

⁴⁸ BURIÁNEK, František: Karel Čapek, 1988, str. 177

Cesta na sever (1936), jako jeho poslední cestopisná práce, je doplněna nejen jeho kresbami, ale jelikož tuto cestu podnikl se svou ženou Olgou, jsou do díla přidány i její básně.⁴⁹

Z jeho publicistické činnosti vzešla řada děl. Zabýval se řadou publicistických žánrů, jako například fejeton, sloupek, reportáž.

Roku 1925 vyšla kniha *O nejbližších věcech*. Jedná se o výbor z velkého počtu novinářských sloupků a nejrůznějších projevů.⁵⁰

Ve stejném duchu pak vyšla ještě díla *Měl jsem psa a kočku* (1939), *Obrázky z domova* (1953). Mezi nejznámější díla, která vznikla z jeho publicistického působení je *Zahradníkův rok* (1929), který byl doplněn o kresby bratra Josefa. Karel Čapek v těchto dílech míchá vyváženou směs z trefného humoru a špetku vážné filosofie.

V roce 1929 vyšla dvě díla s detektivní tematikou. *Povídky z jedné kapsy* a *Povídky z druhé kapsy*. Tento žánr Čapka velmi lákal, protože v nich vždy na konci zvítězí spravedlnost a lidský rozum.

Přestože detektivky jsou čtenářsky velmi oblíbené, zejména pro motiv záhady, který člověka vždy lákal, nedá se říct, že by Čapek podlehl komerčním požadavkům psaní detektivek podlehl. Povídky zaujímají rovnocenné postavení vůči zbytku díla.⁵¹

Karel Čapek se proslavil i jako autor děl, které adresoval dětem. Jako první to bylo *Devatero pohádek a ještě jedna o Josefa Čapka jako přívažek z roku 1932*. Jde o pohádky, které představují dětem různá zaměstnání a jejich příznačné charakteristiky. Vystupují zde nadpřirozené bytosti spolu s normálními smrtelníky. Později byly doplněny o další dvě pohádky a kresbami bratra Josefa. V roce 1933 byl knižně vydána původní stať *Dášeňka* a vznikla knížka pro děti *Dášeňka čili život štěněte*. Objevuje se tady

⁴⁹ BURIÁNEK, František: Karel Čapek, 1988, str. 189

⁵⁰ BURIÁNEK, František: Karel Čapek, 1988, str. 191

⁵¹ BURIÁNEK, František: Karel Čapek, 1988, str. 208

zábavnost, ale i vážnost života jednoho štěněte doprovázeny autentickými fotografiemi a kresbami.

Karel Čapek byl i autorem teoretických úvah. Mezi ně patří *Marsyas čili Na okraj literatury* (1931), která, již podle názvu, pojednává o literatuře, jak se dělá a jaké možnosti má, a soubor *Jak se co dělá* (1938), který obsahuje popis uměleckých prací a postupů, jako například Jak se dělají noviny, nebo Jak vzniká divadelní hra.

V roce 1932 je vydána Kniha Apokryfů. V tomto díle se prolínají nejrůznější literární žánry. Přestože apokryfy psal postupně a poměrně dlouhou dobu, vycházely nejprve časopisecky, později byly v témže roce, kdy byly vydány souborně jako kniha, téměř zapomenuty. Bylo to z toho důvodu, že jednotlivá tématická látka apokryfů, ač měla velkou obecnou srozumitelnost, se stala aktuálními až v pozdější době. Karel Čapek použil v díle obměnu obecně platných situací, které se vyskytují v literatuře v kanonizované formě. On je zasadil do obyčejného kontextu a ukázal tak jiný úhel pohledu.

V letech 1933-1934 byla vydána souborná noetická trilogie *Hordubal*, *Povětroň* a *Obyčejný život*. Všechny tři části vycházely nejprve v Lidových novinách, později v roce 1956 pospolitě knižně. Čapek rozvíjí myšlenku skutečného lidského poznání. Jak je poznání a pochopení druhých důležitou součástí pro život, ale že i v druhých může člověk dojít k poznání sebe sama. Tato trilogie je brána jako vrchol Čapkovy tvorby.

V letech 1925-1938 vznikalo jedinečné dílo *Hovory s T. G. Masarykem*. Přestože jde o převyprávění rozhovoru, je toto dílo považováno za unikátní svědectví našeho významného prezidenta, nejen jako osobnosti politické, ale i lidské. Čapek zde prostřednictvím rozhovoru s T. G. Masarykem podává zprávu i o vlastních názorech a postojích.⁵²

⁵² BURIÁNEK, František: Karel Čapek, 1988, str. 237

Pak přichází *Válka s mloky*, poslední dokončené velké dílo Karla Čapka. Jeho poslední protifašistický román s prvky dobrodružného románu z roku 1936.

Na sklonku života začal pracovat na románu *Život a dílo skladatele Foltýna*. Nedokončený příběh tohoto započatého románu doplnila jeho manželka Olga Scheinpflugová o zamýšlený konec.⁵³

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala Čapkovo dílo *Kniha apokryfů*.

⁵³ BURIÁNEK, František: Karel Čapek, 1988, str. 313

1.5 Kniha apokryfů, aneb zvláštnost v díle Čapkově

Apokryfy Karla Čapka mají výjimečné postavení.

Původně Čapek psal Apokryfy jako sloupky, které vycházely v Lidových novinách. Poprvé knižně byly vydány v roce 1932 v počtu 5 povídek a dnešní podoba Apokryfů, jak je jejich vydání a uspořádání šířeno, vyšla souborně jako kniha až po autorově smrti v roce 1945 pod názvem Kniha apokryfů a v počtu dvaceti devíti povídek. Vydání připravil Miroslav Halík a přiznal, že uspořádání sbírky bylo pouze v jeho editorské režii. Kniha je sestavena z dvaceti devíti jednotlivých povídek, které byly napsány v letech 1920-1938 a většinou byly určeny, aby vycházela jako sloupky v Lidových novinách.⁵⁴ Karel Čapek se nikdy nebál prostřednictvím svého umění lidem sdělit, co bylo potřeba. Bylo to tak i Apokryfů. V této knize se snoubí literární umění i s politickou promluvou.⁵⁵

Slovo apokryf pochází z řeckého *apokryfos* a v překladu znamená něco jako skrytý nebo utajovaný. Ve svém nepůvodnějším významu pojmenovával texty, které byly tajné a znaly je jen vyvolení lidé. Později označují biblické texty, které nejsou zařazeny do Bible a křesťanská církev je neuznává, nebo nepovažuje za původní a nebo se na jejich pravdivosti a zařaditelnosti do Bible církevní obec neshodla, i když se svým stylem, jakým jsou napsány, tématem a v některých případech i dobou vzniku kanonizovaným biblickým textům podobají. Vedle tohoto původního významu, se termínem apokryf označují i ta díla, která jsou starým apokryfům v některých směrech podobná. Pro české prostředí je nejznámější pojetí apokryfů právě od Karla Čapka.⁵⁶ Do české literatury se apokryf dostává někdy kolem roku 1306 pod názvem Legenda o Jidášovi. Jedná se o vyprávění ve verších, které se týká života

⁵⁴ STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 306-307

⁵⁵ STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 308

⁵⁶ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josefa kol.: Encyklopedie literárních žánrů, 2004, str. 22

biblického Jidáše. Vyznačuje se exoticky vyznívajícím dějem s prvky napětí. Tímto se odlišuje od ostatních legend české duchovní epiky.⁵⁷

V současnosti je pojmem apokryf označován i literární žánr, jehož zpracování se ujal i Karel Čapek. Apokryfem, jako literárním žánrem, se označují přepracované příběhy, které jsou již tak všeobecně známé, že se všem čtenářům i nečtenářům, popřípadě většině z nich, dobře vryly do paměti, mnohdy i v těch nejmenších detailech. Jsou to ovšem příběhy, které ovlivňovali, a ovlivňují lidstvo. Tradují se po staletí a nejen u církve, nýbrž i u obyčejných lidí vyvstává otázka, jak to s jejich pravdivostí doopravdy je.

1.5.1 Vznik, stavba a vývoj Knihy apokryfů

Karel Čapek psal Apokryfy sedmnáct let, proto se v jeho práci značně odráží i vývoj osobnosti samotného autora. Jsou z nich dobře patrné jeho myšlenkové posuny, jak se v průběhu Čapkova života měnily pod vlivem všeho, co na něj kdy působilo, od jeho životních osudů, přes filosofii, až po politickou situaci. Apokryfy jsou i dobrou dokumentací, jak se Karel Čapek vyvíjel v metodě psaní krátké povídky, která byla vhodná pro široké publikum čtenářů, jež Čapek bezesporu měl. Apokryfy jsou důkazem jak širokou stylistickou rovinu Čapek dokázal postihnout.⁵⁸

Literárními kritiky jsou apokryfy hodnoceny rozporuplně. Nešlo vyslovit nějaké hodnocení, právě protože apokryfy jsou tak rozmanitou sbírkou. Byly dokonce postaveny na okraj samotné literatury, protože „...její texty jsou na okraji toho, co je pokládáno za vlastní předmět literárněvědného zkoumání – totiž krásné literatury.“ „Jsou totiž napsány, tak řečeno, na okraji velkých příběhů, které tvoří kulturní dědictví Západu.“⁵⁹

⁵⁷ MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josefa kol.: Encyklopedie literárních žánrů, 2004, str. 23

⁵⁸ HÁJKOVÁ, A., DOKOUPIL, B.: Čeští spisovatelé 20. století, 1985, str. 75

⁵⁹ STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 307

Není pochyb, že taková různorodost není příznačná jen pro Apokryfy, nýbrž pro celé Čapkovo dílo.

Třebaže Čapek pracoval s motivy známými a pohyboval se v jejich rámci, dokázal je pozměnit v jistých směrech svým určitým specifickým způsobem tak, že je pozvedl na něco, co by se dalo označit za zprávu, nebo poslání, které vysílal po celou dobu, co vycházeli v novinách nebo jako jednotlivé publikace. Poskytl čtenáři dva zcela nové úhly pohledu. Jeden se týká samotného kanonického příběhu každého z apokryfů, každé látky, kterou zpracovával. Nový pohled na ten daný příběh. Druhý pohled je skryt, zašifrován v příběhu a ke čtenáři se dostává prostřednictvím pozměněné formy příběhu.

Kniha apokryfů se nikterak neliší od větších Čapkových děl. Chybí jí jistá kompaktnost, nějaký prvek, který by jednotlivé povídky propojoval, jinak je srovnatelná se všemi jeho romány. Každá povídka pojednává o jiném tématu.⁶⁰

Témata Čapkových apokryfů se týkají mytologie a antického bájesloví, Bible, příběhů klasické světové literatury a významných postav historie.

žánrově jsou Apokryfy také rozmanité. Z formálního hlediska to jsou různé druhy dialogů, dopis, filosofické zamyšlení a nebo třeba část divadelní hry.⁶¹

Knihu apokryfů bych rozdělila do třech hlavních částí.

První částí jsou ranné apokryfy, které vznikaly ve 20. letech.

Na počátku své práce na Apokryfech se Karel Čapek nechává silně ovlivňovat svým filosofickým cítěním. Tento prvek se projevuje i v Apokryfech v jeho neutuchajícím zájmu o pravdu. Nejlépe je to vidět v apokryfu Agathon čili o moudrosti, ale i v biblických apokryfech.⁶²

⁶⁰ STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 309

⁶¹ STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 306

⁶² ČAPEK, Karel: Menší prózy, 1992, str. 17

Prvním apokryfem, který Čapek napsal bylo Pilátovo krédo, přesto je řazen až do druhé půlky díla. Apokryf Prométheův trest byl napsán v roce 1932 a celou Knihu Apokryfů uvozuje.⁶³

Příběhy apokryfů z antických časů odrážejí Čapkův přístup k lidskému poznání, jeho pochybnosti o tom, že člověk může vůbec poznat. Zároveň se již dostává i ke své brilantní znalosti psychologie a znalosti vztahů mezi lidmi. Propojení těchto dvou pólů je nejpatrnější v apokryfech Jako za starých časů z roku 1926 a Římské legie z roku 1928.

V druhé velké skupině se nacházejí apokryfy, ve kterých Čapek obrací svou pozornost na společnost. Čapek vyjadřoval a ukazoval názor na lidstvo, jak se chová ve společnosti, kterou vytváří a na celý svět s jeho plusy i mínusy. Někdy je to ochutnávka hořká, ale jak je u Čapka dobrým zvykem, vždy s koncem naděje.

V biblické látce pokračuje i v letech 1931-1932. Především v apokryfech O deseti spravedlivých, Lazar, Pilátův večer a Marta a Marie vyslovuje Čapek prostřednictvím těchto příběhů nedůvěru a nevěrohodnost vznešeným zázrakům.⁶⁴

V apokryfu Svatá noc stále věří, že špatné lidské vlastnosti může částečně regulovat víra, jako něco dobrého v každém člověku.

Odrazem doby 30. let a stavu společnosti je v Čapkových dalších apokryfech patrný jeho postoj vůči společnosti a nezapře ani prosáknutí jisté kritiky.

Ukazuje to na příbězích, které si vybírá z poněkud neznámé příčiny, protože jsou si časově velmi vzdálené. Jde o historickou a dokonce i o předhistorickou látku, ale čerpá i ze světové literatury, které se od obyčejných životů liší naprosto ve všech směrech. Tato skutečnost je nejvíce vidět u Romeo a Julie a Hamlet, princ dánský.⁶⁵

⁶³ STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 309

⁶⁴ BURIÁNEK, František: Karel Čapek, 1988, str. 281

⁶⁵ BURIÁNEK, František: Karel Čapek, 1988, str. 281

V poslední části svých apokryfů se vyjadřuje ke stavu a budoucnosti své vlasti.

V roce 1937 už Čapek naplno pociťoval hrozbu Hitlerova Německa. Opět se jeho strach promítá v jeho díle. Nejde již o snahu společnost varovat. Dal najevo svůj nesouhlas a nepochopení toho, jak člověk může sebe sama zapřít a zprotivení se svému vlastnímu přesvědčení, jak to viděl ve společnosti kolem sebe.

Rok 1938 znamenal pro Čapka otevření velké rány ztráty své tolik milované země. Na motivu apokryfu Smrt Archimédova ukazuje, jak jsou mocenské snahy samotného Hitlera absurdní. Apokryf O pěti chlebích je asi nejsatiričtějším apokryfem vůbec. Nejvíce poukazuje na nenasytnost lidského chtíce po čemkoliv.

Kniha apokryfů působí svou vnitřní uspořádaností povídek značně nesourodě a není v ní, na první pohled, žádný řád. Vedle sebe stojí příběhy látkou časově velmi vzdálenou, ale i povídky vzdálené dobou svého vzniku. Tento způsob uspořádání při přípravě sbírky Čapek zkoušel právě pod vlivem své tvůrčí práce. Sám věděl, že sepsat svůj život v momentech, jak šly přesně za sebou a nějakým společným prvkem je svázat, je práce nemožná a nikdy autor nemůže dospět do zdárného konce. Proto zvolil jen fragmenty příběhů, které položil vedle sebe.⁶⁶

Je nutné všít si nejen významu Knihy apokryfů jako celku, ale především významu každého jednotlivého apokryfu. Kniha apokryfů mohla zůstat pouze textem, který měl mít přednostně estetickou funkci a byl řazen k uměleckým textům. Tak také velká většina apokryfů vyznívá. Avšak přiřadím-li k rozboru apokryfů některé další aspekty, najednou se ukazuje, že Čapkův výběr zpracovávaných příběhů a z velké části i pořadí, ve kterém byly uveřejňovány v Lidových novinách, není zcela náhodný. Kniha apokryfů nabývá i rázu

⁶⁶ STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 309

politického, přestože není na první pohled zcela patrný. Důležitou součástí se stává právě onen kontext doby vzniku a uveřejnění. Alegorie, která je apokryfy prostoupena, a jež užívá v díle Kniha apokryfů, se stala spojnicí mezi Čapkovým uměleckým záměrem a osobním vypořádáním se s úlohou spisovatele.⁶⁷

I samotná dobová aktuálnost je pro jednotlivé apokryfy příznačná. Peter Steiner o tom píše: „..., *jak citlivě byly vázány na kontext. Při listování zažloutlými stránkami těchto na dlouhou dobu zaniklých novin okamžitě zaregistrujeme pozoruhodnou aktuálnost apokryfů. Příběh Kristova narození, Svatá noc, se objevil 25. prosince, a příběh jeho smrti, Ukřižování..., na velikonoční neděli.*“⁶⁸

Pro další rozbor a zkoumání Čapkovy práce jsem zvolila dva konkrétní apokryfy. Jde o apokryfy se shakespearovskou tematikou Hamlet, princ dánský a Romeo a Julie.

⁶⁷ STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 320

⁶⁸ STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 312

1.6 Čapek versus Shakespeare

Karel Čapek a William Shakespeare mají mnoho společného. Tyto dvě literární osobnosti spojuje především jejich dramatická tvorba, jejím prostřednictvím se nesmazatelně zapsali nejen každý do své národní literatury, ale i do světové.

Oba byli také velice dobrými znalci vlastností a osobnostních charakteristik společenských vrstev své doby. Tuto znalost hojně uplatňovali ve své tvorbě. Stala se také nástrojem jejich komiky, díky níž upozorňovali a snad bych i uvedla, že vychovávali společnost své doby.

Karel Čapek pro mne znamená obraz lidství, tak jak jej uměl vykreslit jen on, spisovatel a básník, přesto dokázal být schopný přes svá díla komunikovat i s tím nejobyčejnějším čtenářem. William Shakespeare byl osobností renesance, obrozené doby, která přišla po nábožensky spoutané středověké době.

Látka dvou dramát - tragédií, Hamlet, princ dánský a Romeo a Julie, Alžbětinského divadla 17. století se stala natolik kanonickou, že byla a pravděpodobně ještě několikrát bude zpracovávána a variována.

Tragédie jako literární žánr byla vždy považována vysoký žánr. Původní význam pojmu *tragódiá*, z něhož vznikl název tragédie, znamenal zpěv kozlů připomínajících podobu hereckých masek a boha Dionýsa. Tragédie je zobrazením nějaké závažné události, který vyústí ve smrt hlavního hrdiny nebo hrdinů.⁶⁹

Shakespearova dramatická tvorba je rozsáhlá. Dle tradičního dělení se jeho dílo člení do několika tvůrčích období. Toto dělení je považováno pouze za orientační. Ranné období je bráno za optimistické, ale již zde se oběhuje tragédie Romeo a Julie. V dalším období, nazývaném středním, se naplno projevuje krize rozvoje renesance, která dopadla na společnost. Spolu s ní se

⁶⁹ PETERKA, J.: Teorie literatury pro učitele, 2007, str. 256

objevuje i Shakespearova reakce v podobě tragedie Hamleta, prince dánského.⁷⁰

Mnou vybrané hry pocházejí právě z těchto dvou Shakespearových tvůrčích období.

Romeo a Julie bylo pravděpodobně napsáno v roce 1595-6 jako tragédie s romantickými prvky o dvou veronských milencích z dvou znepřátelených rodů. Hra Romeo a Julie byla tedy napsána v období tradičně nazýváno středním. Do středního období se zařazuje ta část díla, která vznikla v letech 1595 až 1600. Patří sem následně také hra s pohádkovými motivy Sen noci svatojánské, historické hry Richard II. a Jindřich V., Benátský kupec, komedie Veselé paničky windsdorské a Mnoho povyku pro nic, dramatickou pastorálu Jak se vám líbí a nakonec veselohru Večer tříkrálový.⁷¹

Na počátku svého dalšího tvůrčího období se Shakespearova práce dostává na vrchol dramatu. Shakespeare se zabývá tragédií. V roce 1600 byla napsána tragédie Hamlet, princ dánský. Do tvorby Williama Shakespeara z let 1600 až 1608 patří jeho nevýznamnější tragedie. Kromě Hamleta, prince dánského se jedná ještě například o tragedie Othello, Macbeth a Král Lear.⁷²

Čapkův apokryf Romeo a Julie vyšel v Lidových novinách 6. listopadu 1932, stejně tak apokryf Hamlet, princ dánský jen o dva roky později 28. listopadu 1934.⁷³

Osobně jsem si tyto dva apokryfy vybrala, protože se mi jejich zařazení do Knihy apokryfů jevílo přinejmenším zvláštní. Jedná se o texty, které jsou ve srovnání s ostatními dobou svého vzniku výrazně mladší. Všechny ostatní texty, jež sloužily apokryfům jako předloha, jsou z doby daleko starší.

Proč padla Čapkova volba právě na tyto dvě tragédie je zcela zjevné, bezpochyby se jedná o nejznámější tragické příběhy, které i laická veřejnost

⁷⁰ STRÍBRNÝ, Z.: Shakespearova tragika, Doslov in: William Shakespeare: Tragédie, Praha, 1983, str. 630

⁷¹ OLIVERIUSOVÁ, E., GRMELA, J., a kol.: DĚJINY anglické literatury, 1988, str. 51

⁷² OLIVERIUSOVÁ, E., GRMELA, J., a kol.: DĚJINY anglické literatury, 1988, str. 51

⁷³ ČAPEK, K.: Menší prózy, 1992, str. 92 a str. 101

od Shakespeara může znát do detailů, tudíž se na nich bude dobře odrážet Čapková alegorie, která bude snadno pochopitelná i širokému čtenářstvu.

1.6.1 Romeo a Julie – apokryf a původní drama

Romeo a Julie je tragické milostné drama, jehož děj se odehrává v italském městě Verona v 16. století.

O čem příběh Romea a Julie pojednává, nejlépe vystihuje Prolog chóru, který pro celé drama hraje nezastupitelnou roli: *„Dva rody, oba stejně vznešené, jež proti sobě léta vedou boj, zas vyvolaly v krásné Veroně ze staré zášti nový nepokoj. Z prokletých beder obou nepřátel zrodil se nešťastný pár milenců a pouze jejich krutý osud měl konečně pohřbít zlobu rodičů...“*⁷⁴

Drama je založeno na zobrazení společnosti, v níž je odklon od zažitého chování a zvyků přísně postihnuto trestem. Hříchy předchozích generací vykoupí dvojice mladých milenců.

Čapkův apokryf Romeo a Julie všechny úvodní informace vynechává.

Možným důvodem je předpoklad znalosti těchto informací.

Přesný rok napsání a prvního uvedení původního dramatu není znám.

Literární historikové se domnívají, že premiéra hry byla roku 1596 a zároveň že hra vznikla krátce před rokem jejího předvedení veřejnosti.⁷⁵

⁷⁴ SHAKESPEARE, W.: Romeo a Julie, z anglického originálu přeložil Jiří Josek, 2000, str. 13

⁷⁵ JOSEK, Jiří: Poznámky in Romeo a Julie, 2000, str. 193

1.6.1.1. Kompozice apokryfu ve srovnání s předlohou

Čapkovo zpracování syžetu Romeo a Julie je apokryfické, to především znamená i značně okleštěný prostor a čas. Apokryf nezabírá tak velkou časovou ani prostorovou linku jako původní drama.

Děj Shakespearovy hry se odehrává v rámci několika dnů. Události začínají jednoho nedělního rána a končí tragickou čtvrteční nocí a časným pátečním ránem.⁷⁶

Shakespearovým rukopisem je časté střídání motivů světla a tmy, které posiluje atmosféru hry.

Děj Romea a Julie se odehrává z převážné většiny ve městě Verona.

Díky příběhu Romeo a Julie se stalo slavným městem milenců a osudové lásky. Atmosféra města a jeho historické památky – budovy a uličky s náměstími vhodně podporují romantickou linii Shakespearovy tragédie. Na tyto reálie Čapek také v textu odkazuje i ve svém apokryfu. Velice komickým způsobem. V běžné situaci, kdy farář nabízí šlechtici pohoštění, přijde náhodně řeč na místní určení příběhu prostřednictvím faráře Ippolita, který šlechtici Oliverovi nabídl veronský salám.

Dalším Čapkovským náznakem bližšího určení místa, kde se příběh Romea a Julie, o němž si farář a šlechtic vyprávějí, odehrává, je jeho vyjádření situační. Na nabídku veronského salámu reaguje šlechtic Oliver slovy: „*U nás v Anglii se Veroně říká město Juliino.*“⁷⁷

Čapek oproti tomu příběh zasadil sice také do Itálie, ale bližší určení místa se nedozvíme. Hlavní postava apokryfu – šlechtic Oliver Mendeveille – se na svém studijním pobytu ve Florencii dozvídá, že jeho otec William je po smrti. Vydá se tedy za ním směrem k Janovu. Tohle je celý zeměpisný popis místa, kde se apokryf odehrává.

⁷⁶ JOSEK, J.: Poznámky, In: William Shakespeare: Romeo a Julie, 2000, str. 193-202

⁷⁷ ČAPEK, K: Menší prózy, 1992, str.98

Tyto úvodní informace Čapek užívá jako návazný prostředek k tomu, aby stěžejní část příběhu, dialog mezi šlechticem Oliverem a farářem Ippolitem, přiblížil svým zasazením do prostředí Itálie anglickému originálu.

Čapek příběh umístil do rámce jednoho poměrně krátkého časového úseku. Do něj se vměstnal dialog mezi šlechticem Oliverem a farářem Ippolitem, který odkazuje na původní drama.

Apokryf byl ukončen slovy: „*Do oken fary se rozlilo slunce.*“⁷⁸

S původní Shakespearovskou hrou má apokryf společnou rámcovou kompozici dramatu a jistou dialogičnost příběhu.

Čapkův apokryf Romeo a Julie začíná obrazem cestujícího po Itálii, kterého na jeho cestě zastihne bouřka. Díky ní se setkává s farářem, který mu nabídne přístřešek a po tuto dobu se odehrává dialog, ve kterém obě hlavní postavy vypráví příběh Romea a Julie.

Dialogičnost se také stala jednou z hlavních znaků, které spojují původní Shakespearovu hru a Čapkův apokryf. V apokryfu Romeo a Julie se setkávají dva lidé z různých prostředí a časů v podobě faráře Ippolita a šlechtice Olivera.

V Čapkově apokryfu se střetává drama, které bylo pojato jako příběh velké lásky a příběh více zasazen do reality, kterou vykreslil Karel Čapek.

Shakespeare, pravděpodobně nejviditelněji v dramatu Romeo a Julie, využívá síly a kontrastu světla a tmy.

Přesto kontrast použil také. Kontrast mezi formou příběhu, který znal šlechtic Oliver – Shakespearova původní hra – uvedena v Londýně a verzi faráře Ippolita, který byl zaměstnán u padra Lorenza, a působil dojmem, že znal Julii i celý její příběh.

Kontrast mezi původním zpracováním a Čapkovským přepracováním je také v základních konfliktech příběhu. Osud Juliin, smrt hraběte Parise, předstíraná smrt Juliina a konec Romeův.

⁷⁸ ČAPEK, K.: Menší prózy, 1992, str. 101

Osud Julie se od původního dramatu zcela odlišuje. Shakespeare nechal Julii, aby se po smrti svého Romea sama otráвила. U Karla Čapka se provdala za hraběte Parise a stala se z ní „vzorná a ctnostná manželka“.⁷⁹

Smrt hraběte Parise je jedním ze závěrečných konfliktů. U Shakespeara k němu dojde nad hrobem Julie, když Romeo dorazí do rodinné hrobky Capuletů. Romeo probodne hraběte Parise mečem. Karel Čapek skrz faráře Ippolita umístil konflikt mezi Romeem a hrabětem na obyčejnou ulici, navíc hraběte nenechal zabít, ale jen škrábnout mečem. Celý Shakespearův konflikt banalizoval a z hraběte učinil neotřesitelného a silného šlechtice. Kdežto Romeo jím není.

Předstíraná smrt Julie byla Čapkem také pozměněna. Po útěku Romea do Motnavy, se Julie jen přiotrávila.

V původním dramatu Shakespeare nechal Julii spáchat sebevraždu probodnutím se dýkou, poté co spatří mrtvého Romea, který se v domnění toho, že je Julie skutečně mrtvá, otrávil jedem.

Kdežto Karel Čapek ji nechal dozrát, z dívčí naivity vyrůst a vytvořil z ní zbožnou a vzornou ženu, žijící šťastně se svou rodinou až do smrti.

Konec Romea se opět odlišuje od původního zpracování. Shakespeare nechal Romea se ze ztráty své osudové lásky otrávit jedem. U Karla Čapka Romeo sice nezískal věčnou lásku Julie, ale nakonec ho také nechal prožít osudovou lásku v Mantově, což bylo u Shakespeara místo vyhnanství, ve kterém se Romeo ocitl za trest, které mu udělil Vévoda za zabití Tybalta.

Čapek Shakespearův obraz protikladů zcela přeměnil. Ve svém přepracování pozměnil charakteristické vlastnosti hlavních hrdinů.

1.6.1.2 Charakteristika postav

William Shakespeare charakterizuje postavy v dramatu nepřímě. Nikde nejsou uvedeny přesné vlastnosti postav. Jednotlivé postavy skutečně

⁷⁹ ČAPEK, K.: Menší prózy, 1992, str. 98

poznáváme až z promluv dalších postav. Dá se říci, že postavy o sobě navzájem referují. Přesto v této tragédii figurují typické, neměnné osoby. Jejich charakteristiku dokresluje i způsob jejich promluvy. Příslušníci vyšší společnosti, nebo řekněme šlechty, promlouvají veršovanou řečí. Služebnictvo a vedlejší postavy, které dokreslují situaci, popřípadě posouvají děj dopředu mluví prózou.

Hlavními postavami jsou Romeo a Julie. Jedná se o tragické hrdiny, kteří se stávají svým způsobem vyjádřením nevinné čisté lásky výjimečnými oproti proviněním a hříchům rodičů. Jejich důležitost v dramatu se i promítá do názvu celého díla, který obsahuje jejich jména. *Romeo* je typickým tragickým hrdinou. V Shakespearově hře zpočátku vystupuje jako synek z bohaté rodiny, který se věnuje jen zábavě a žádné závažné problémy neřeší. Byl snílkem a užíval si života s přáteli. Předtím než se setkal s Julií miloval jinou. Poté ho zasáhne osudová láska. Pro Julií je ochoten udělat a obětovat vše. Zkusí kvůli ní vyhnanství v Montavě i hrozbu trestu smrti, když se k ní do Verony vrací. V jeho postavě se projevuje smysl pro spravedlnost, když se mstí za smrt svého přítele Mercuzia a zabije Juliina bratrance Tybalt, přesto však tímto svým činem spáchal vraždu a nakonec se provinil i koupí jedu.

Čapkovu pojetí je zcela odlišné. Charakteristika Romea není nikde vyslovena. Z vyprávění faráře Ippolita se teprve dozvíme, jaký Romeo byl. Čapek ho pojmenoval: „*ten hejsek, ten dareba z Monteků...Romeo byl ribaldo a držel s Mantovou.*“⁸⁰

Ponechal mu původní vlastnosti rozmarného mladého muže, který si dívek a žen nevážil a měl je jen pro potěchu a pobavení.

⁸⁰ ČAPEK, K.: Menší prózy, 1992, str. 99

Julie byla v Shakespearově podání velmi mladou dívkou. Přesto projevovala vlastnosti jako odvahu a statečnost, když se vzpírala rozhodnutí rodičů vzít si hraběte Parise, a bojovala za právo na svou lásku k Romeovi. V její postavě Shakespeare zrcadlí morální dilema: Romeo, odvěký nepřítel jejího rodu, avšak její osudová láska, a přání jejího otce, aby si vzala hraběte Parise. Celé dilema je umocněno smrtí jejího bratrance Tybalt, jež byl zabit rukou Romea.

V jejím vnitřním rozporu zvítězila ryzí láska a Julie byla odhodlána pro Romea podstoupit nebezpečný plán se svou předstíranou smrtí. Nakonec se i ona proviní. Spáchala sebevraždu, což bylo bráno jako těžký zločin. Čapkovu pojetí Julie je skoro identické. Farář Ippolito ji líčí takto: „*Moc zbožná a výtečná paní, ta hraběnka Julie... Julie, kterou jsem znal, si vzala hraběte Parise a měla s ním osm dětí. Vzorná, ctnostná manželka...*“⁸¹

Shakespeare ve svých charakteristikách nezatajil mládí obou hlavních postav. S tím souvisí i jejich charaktery, které jsou vznětlivé, neuvažující a vášnivé.

Přesto Čapek na hru Shakespearovu opět navazuje skrz to, že přiznává, že se Julie zamilovala do mladíka, ale příkládá to jejímu mládí. Nakonec se ale šťastně provdá za hraběte Parise.

Čapek přepracoval i vztah mezi Romeem a Julií. V jeho pojetí nešlo o osudovou lásku, která je čistá, věrná a přežije i smrt. Z charakteristiky Romea jejich vztah vyznívá jako umanutí Romeovo, že Julii získá pro sebe. Ta, z důvodu své nevyzrálosti, mladíkovi podléhá. Na konci apokryfu Čapek ale zařadil Shakespearovské pojetí velké lásky. Nešlo o příběh stěžejní, nýbrž vedlejší. Romeo se ve vyhnanství v Mantově

⁸¹ ČAPEK, K.: Menší prózy, 1992, str. 98

zamiloval do mladé dívky, kterou unesl a sám Čapek píše: „...*byla to nějaká tuze romantická historie,..., nějaká náramná vášeň...*“⁸²

V tomto hodnocení velké lásky můžeme sledovat jistou Čapkovu ironii. V apokryfu také odkrývá, co považuje za velkou lásku. Farář Ippolita říká: „*Veliká láska? Já myslím, že to je, když dva lidé se dovedou snášet po celý život...*“⁸³

Dále nejen jejich osobnostní charakteristiky, ale i děj samotný spoluutvářejí další postavy. Jsou jimi Juliina chůva, otec Vavřinec a také chór.

Chůva je zvláštní, rozporuplnou, až komicky působící postavou. Je Juliinou důvěrnicí. O lásce k Romeovi ví a mladým milencům pomáhá. Nosí zprávy Romeovi. Na druhé straně Julii přesvědčuje, aby si vzala hraběte a Romeovi se vyhýbala. Nerespektuje lásku Julie a Romea. Považuje ji pouze za pobláznění mladé dívky. Jako postava z nižší společenské vrstvy nepromlouvá ve verších. Vede také dvojsmyslné řeči, lásku zesměšňuje a vidí je jako přízemní věc, která pomine.

U Čapka o této postavě není ani zmínka, ale ve srovnání charakteristického vystupování chůvy u Shakespeara a v jejím vidění lásky, se podobá faráři Ippolitovi.

Když šlechtic Oliver, poté co vyslechne verzi faráře Ippolita, namítl, že: „*v té anglické hře je to tisíckrát krásnější...*“⁸⁴, farář argumentoval: „...*co je na tom vidíte krásného, když si dva mladí lidé vezmou život.*“⁸⁵

Otec Vavřinec zaujímá v Shakespearově hře zcela klíčové postavení.

V díle má úlohu rádce, patrona a zároveň utěšitele. Právě on vymyslí řešení z bezvýchodné situace, kdy Romeo a Julie získávají naději. Plán

⁸² ČAPEK, K.: Menší prózy, 1992, str. 101

⁸³ ČAPEK, K.: Menší prózy, 1992, str. 100

⁸⁴ ČAPEK, K.: Menší prózy, 1992, str. 100

⁸⁵ ČAPEK, K.: Menší prózy, 1992, str. 100

otce Vavřince, že Julie po vypití lektvaru bude vypadat jako mrtvá a až do té doby, co pronásledování Romea utichne, čtenář vnímá jako naději na šťastný konec, avšak jeho plán, jelikož je tak odvážný, není domyšlený do konce a ztroskotá na tom, že Romeo se o něm nedozví včas. Jednání otce Vavřince nakonec zapříčiní smrt obou mladých milenců.

V apokryfu Romeo a Julie otec Vavřinec nevystupuje přímo. Farář Ippolito ho pouze zmiňuje, když na jeho obranu, že obstaral Julii látku, aby vypadala jako mrtvá.

Chór – jelikož Shakespeare jako dramatik, nemá možnost objektivně hodnotit události svého díla. Většinou tuto úlohu zastává vypravěč, ale v dramatu se objevuje velmi zřídka, již v antické době k tomuto účelu sloužil tzv. chór.

U Shakespeara představuje tento chór jedna postava. Dle scénických poznámek to měla být osoba, která byla oděna do černého pláště a původní Shakespearův záměr byl, aby se tato postava prolínala s postavou vévody. Na začátku promlouvá a uvádí diváky do děje skrz Prolog. Formou je Prolog sonetem. Chór se objevuje ve hře ještě jedinkrát. Vystoupí před druhým dějstvím a rekapituluje dosavadní události. Pak se již do děje nevrací.⁸⁶

V Shakespearově dramatu Romeo a Julie vystupuje ještě řada dalších postav, které jsou pro pochopení a úplného dokreslení příběhu klíčové. Jedná se především přítele Romeova Mercuzia, Juliina bratrance Tybalta, rodiče obou milenců Capulety a Monteky. O nich ale Čapek ve svém apokryfu nepíše. Pro jeho práci se tyto postavy staly vedlejšími. Pracoval jen se stěžejní zápletkou a postavami.

⁸⁶ JOSEK, Jiří: Poznámky, In: William Shakespeare: Romeo a Julie, 2000, str. 193

U Shakespeara je zajímavé, že vina leží na otci Vavřincovi, ale pociťují ji oba rody Capuletů i Monteků. Dochází ke smíru obou znepřátelených rodů a na památku, jak draze za tento mír zaplatili, je milencům postavena socha z ryzího zlata. Znak jejich ryzí lásky. Shakespeare neváhal a ukázal v postavách hlavních hrdinů, jak je rodina a její prostředí svázáno náboženskými a společenskými konvencemi.⁸⁷

Shakespearův odkaz Čapek eliminoval, přesto v příběhu ponechal znak neporozumění si dvou stran. Přestože farář Ippolito i šlechtic Oliver mají své verze příběhu, vytvářejí tak potencionální konfliktní situaci, který nakonec nevzniká. Celý Čapkův příběh končí smířlivým poděkováním šlechtice Oliver směrem k faráři Ippolitovi za poskytnutí úkrytu před deštěm a také za jeho příběh.

Motiv závěrečného smíření je obsažen v dílech obou autorů.

1.6.1.3 Jazykový kód Karla Čapka a Williama Shakespeara

U Shakespeare je hlavním jazykovým prostředkem přímá řeč jednajících postav. Přímá řeč je řazena do dialogů. Text, který je primárně určen k předvedení na jevištích divadel, obsahuje hlavní a vedlejší text. Hlavní text je přímé jednání postav. Text vedlejší zahrnuje scénické poznámky, které jsou ovšem do díla zařazeny také. Slouží pro lepší představení příběhu čteného textu. Dokreslují situace scény hry.

Postavy představující vyšší vrstvy společnosti promlouvají blankversem, tedy pětistopým jambickým veršem, který čítá deset nebo jedenáct slabik.

Srovnání jazykové složky v Romeovi a Julii u Shakespeara a u Karla Čapka je patrné na promluvách hlavních postav.

⁸⁷ STRÍBRNÝ, Z.: Shakespearova tragika, Doslov in: William Shakespeare: Tragédie, Praha, 1983, str. 632

U Shakespeara příklad promluvy Romea z velmi dobře známé scény na balkóně: „*Na křídlech lásky jsem zed' přeletěl, i nejvyšší zed' na lásku je krátká, láska dokáže, co si zamane, a tvoji příbuzní mě nezastaví.*“⁸⁸

Čapek své postavy v apokryfu Romeo a Julie tímto způsobem nerozlišuje.

Dvě hlavní postavy, které celý příběh utváří jsou farář Ippolito a šlechtic Oliver Mendeville. V jejich dialogu se neobjevuje žádný blankvers, promlouvají prostou prózou, jako jasný kontrast ke vznešeným promluvám hlavních postav u Shakespeara.

Farář Ippolito říká: „Tak u vás se říká Veroně město Juliino? To je od vás Angličanů strašně hezké, cavaliere.“⁸⁹

Již jejich jména odkazují na jejich národnost. Farář je Ital a šlechtic pochází z Anglie. Čapek použil jejich jména k podpoře kontrastu mezi Shakespearovským příběhem, jehož zastáncem je v apokryfu šlechtic Oliver a na druhé straně farář Ippolito, který je Čapkovým nástrojem pro nové apokryfické zpracování námětu Romeo a Julie.

Farář Ippolito podává svou verzi příběhu. Pokaždé šlechtici Oliverovi nějakým způsobem začne odporovat, že tak, jak příběh vypráví on, se nemohl stát a podá svou verzi.

Čtenář má tak v přepracovaném Čapkově textu přímá vodítka z textu Shakespeareova.

Čapek užívá i italská slovíčka jako např. *albergo* nebo *molto reverendo parroco*. Jako etnický příznakový materiál užívá Čapek pro podpoření situace italštinu. Příběh apokryfu se odehrává v Itálii, tudíž do promluv postav se promítá italština. Jednak v promluvě faráře, ale i hosta

⁸⁸ SHAKESPEARE, W.: Romeo a Julie, z anglického originálu přeložil Jiří Josek, 2000, str. 63

⁸⁹ ČAPEK, K.: Menší prózy, 1992, str. 101

anglického šlechtice, který své promluvy prokládá zase anglickými slovíčky. Pro postavu faráře je zase příznačná blízkost k latině. Čapkovo užití cizího jazyka značí jeho sblížení s italskou a anglickou kulturou. Jelikož jsou apokryfy propojením Čapkovy povídkové a žurnalistické práce, je i v nich možno nalézt souvislost jeho schopnosti napodobit mluvenou řeč. Skrze ni se obyčejnému čtenáři přibližuje Čapek jako básník. Apokryfy, původně vydávány jako novinové sloupky, jsou tak čtenáři více srozumitelné.⁹⁰

Promluvy postav v Čapkově apokryfu Romeo a Julie jsou hlavním prostředkem, jak se může děj pohybovat dopředu a vytvářet tak celou atmosféru přeměněného příběhu. Karel Čapek zcela vynechává autorskou řeč, která je jedním z jeho hlavních poznávacích znamení. Autorskou řečí Čapek příběh čtenáři vždy vysvětloval své záměry v textu. Chybí tedy postava a funkce vypravěče, apokryf Romeo a Julie je v dialogu faráře Ippolita a šlechtice Olivera postaven na bezprostřednosti a neformálnosti. Reagují na své jednotlivé verze příběhu Romeo a Julie poměrně rychle.

Karel Čapek je hlavně zaměřen na adresáta. Tento rys je pro Čapkovu žurnalistickou práci příznačný.⁹¹

V apokryfu Romeo a Julie Čapek užívá jen lehké ironie, ale především paroduje příběh osudové lásky Romea a Julie. Čapkovi jde především o to, aby ukázal, jaká nesmyslná smrt musela oba mladé lidi potkat, aby společnost pochopila, že její zkostnatělé chování, především tedy nevraživá nenávist obou rodů, má dopad především na ně samotné.

⁹⁰ HAUSENBLAS, O: Čapkův adresát v komunikační perspektivě, in: Karel Čapek a český jazyk, Praha, 1990, str. 75

⁹¹ HAUSENBLAS, O: Čapkův adresát v komunikační perspektivě, in: Karel Čapek a český jazyk, Praha, 1990, str. 78

William Shakespeare ovšem vytvořil příběh ryzí lásky, která ve smrti vítězí nad společností, jež je rozdělena nenávistí a zlobou.⁹²

William Shakespeare do Romea Julie vložil jeden základní pocit, který si, ať už z divadla, nebo z přečtení předlohy divák či čtenář odnášejí.

Karel Čapek ve svém apokryfu Romeo a Julie přináší další pohled na skutečnost a na možnost řešení daného konfliktu, než jak jej pojal Shakespeare.

Shakespearova tragika má příznak mimořádnosti situace, ve které žijí Romeo a Julie a tímto způsobem dává vyniknout velikosti citu, který mezi nimi vzniká.

Karel Čapek oproti Shakespearovi ukazuje všednost a náhodnost stejného konfliktu a charakterů postav, které tak kontrastují s původní hrou.

⁹² STRÍBRNÝ, Z.: Shakespearova tragika, Doslov in: William Shakespeare: Tragédie, Praha, 1983, str. 631

1.6.2 Hamlet, princ dánský

Tragédie Hamlet, princ dánský Williama Shakespeara je považováno za problematické drama. Nemá jednotný výklad ani význam. Existuje mnoho variací a parodií na původní Shakespearovo drama. Čapkův apokryf Hamlet, princ dánský je jednou z těchto variací.

Jak jsem již uvedla, prostřednictvím apokryfů Karl Čapek vždy reagoval na nějaký podnět dobově-situační, morální, nebo dokonce i politický.

Právě politickou reakci Karla Čapka můžeme sledovat v apokryfu Hamlet, princ dánský. Z Lidových novin se můžeme dočíst, jak společně souvisí Shakespearova tragédie a její apokryf od Karla Čapka. Apokryf Hamlet, princ dánský byl uveřejněn dne 28. října 1934, bylo to ku příležitosti 16. výročí založení Republiky. Prostřednictvím tohoto apokryfu Čapek uvažuje o roli spisovatele, který se politickému působení vyhnout nemůže, spisovatel nemůže nereagovat na politickou situaci ve své vlasti, ani by se o to neměl pokoušet, přesto by si měl udržet jistou dávku nadhledu. Tento postoj odráží Čapek i v hlavní postavě svého apokryfu, v Hamletovi. Hamlet zde zastupuje Karla Čapka, což se zrcadlí v některých rysech jeho literární osobnosti, především zobrazuje literáta.⁹³

Shakespearův Hamlet je tragédií, kde je do nejmenšího detailu umělecky ztvárněna tradice tragického dopadu pomsty. Avšak primární vyznění příběhu není konečným záměrem Shakespeara. William Shakespeare, stejně jako Karel Čapek prostřednictvím svého apokryfu, upozorňoval společnost. U Shakespeara to bylo: „že celá doba se ocitla v rozporu s velkými nadějemi humanistických myslitelů a renesančních umělců.“⁹⁴

⁹³STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 312

⁹⁴STRÍBRNÝ, Z.: Shakespearova tragika, Doslov in: William Shakespeare: Tragédie, Praha, 1983, str. 633

Karel Čapek se snažil o objektivitu názorů, i když byly protikladné. Pokud by chtěl apokryf Hamlet, princ dánský vydat pouze jako umělecký text, svůj postoj k názorovému pluralismu mohl zachovat.

Jelikož ale prostřednictvím apokryfů reagoval na situaci ve společnosti, případně v politice, musel zaujmout konečné stanovisko.

Své dilema, zda být jen neutrálním pozorovatelem a popisovatelem situace, nebo zda se stát aktivním, vyjádřil právě v apokryfu Hamlet, princ dánský.⁹⁵

1.6.2.1 Čapkův posun v příběhu Shakespearova Hamleta, prince dánského

V dramatu Williama Shakespeara Hamlet, princ dánský se zobrazují problémy a rozpory, které se odehrávají v každém člověku.

Motiv „váhání“ není projevem lidské slabosti, nýbrž intelektu a známkou, že člověk dospěl k poznání, které mu umožňuje vidět skutečnost z více úhlů pohledu.

Tohoto motivu užívá i Karel Čapek, když prostřednictvím apokryfu uvažuje nad rolí, kterou zastává i on sám, nad rolí spisovatele ve společnosti.

Karel Čapek i William Shakespeare v Hamletovi užívají podobné postupy. Shakespeare se v Hamletovi dotýká základních existenčních otázek každého člověka. Tímto dotazováním a hledáním odpovědí prošel ve svých dílech i Karel Čapek.

V apokryfu Hamlet, princ dánský Čapek využívá stejného motivu „váhání“, jako je to naznačeno v promluvách a činech samotného Hamleta u Shakespeara.

Shakespeare vychází v dramatu Hamlet, princ dánský z senekovského pojetí tragédie pomsty, které je pro drama renesanční doby příznačné, avšak bylo

⁹⁵ STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 312

umocněno svobodným duchem doby, jež byla zároveň spoutána náboženskými a společenskými dogmaty.⁹⁶

Shakespeare dokonale snoubil tragedii jedné rodiny, která má dopad na jedince a zároveň se odráží ve stavu celé společnosti.⁹⁷

U obou autorů, jak u Karla Čapka, tak u Williama Shakespeara, je vyjádřen jistý druh konfliktu. Jde o konflikt plynoucí z nejistoty. Konflikt je tedy obrazem váhání.

Shakespearova tragédie je založena na konfliktu, kdy je král zavražděn a jeho smrt se stala prostředkem k převzetí moci v Dánsku jeho bratrem zavražděného panovníka Claudiem.

Podobnost příběhu Hamleta Karel Čapek spatřuje v událostech, které nastaly roku 1934. Nejprve se rakouští nacisté pokusili za spolupráce s Německem o politický převrat ve Vídni, avšak neúspěšně. Poté chorvatští teroristé spáchali úspěšný atentát na jugoslávského krále Alexandra, spojence tehdejšího Československa.⁹⁸

Karel Čapek ve svém apokryfu Hamlet, princ dánský použil jen úryvek z celého Shakespearova dramatu, kdy Hamlet vede rozhovor se dvěma dvořany o právě odehrané hře, jež měla imitovat skutečnou vraždu Hamletova otce.

Karel Čapek posunul příběh do jiné roviny. I u jeho Hamleta se objevuje okřídlené slovní spojení: Být, či nebýt. Ale Čapek váhá v poněkud pozměněné podobě.

Vytvořil zcela novou verzi tohoto Hamletova známého monologu. V něm se objevuje i podstata celého apokryfu.

Shakespeare v jednání Hamleta ukázal své řešení konfliktu. Vraždu krále nechal odhalit Hamleta a zároveň ho v již zmíněném motivu váhání nechal

⁹⁶ STŘÍBRNÝ, Z.: Shakespearova tragika, Doslov in: William Shakespeare: Tragédie, Praha, 1983, str. 633

⁹⁷ STŘÍBRNÝ, Z.: Shakespearova tragika, Doslov in: William Shakespeare: Tragédie, Praha, 1983, str. 633

⁹⁸ STEINER, Petr: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie, in: Česká literatura 4, 1990, str. 312

uvažovat o svém následujícím jednání, o reakci na vraždu svého otce. Shakespearův Hamlet se snaží odhalit zločin pomocí inscenace hry s motivem vraždy. Nakonec ale jeho činy mají dalekosáhlé důsledky, jelikož proti sobě postaví svou matku, svou milovanou Ofélii a i své přátele. Tragičnost postavy Hamleta Shakespeare ukázal v jeho smrti. Hamlet umírá zcela sám a opuštěný.

Čapek ve svém pojetí příběhu Hamleta ukázal jinou možnost řešení konfliktu. Sám inscenuje postavu Hamleta jako obraz problému, který má tři řešení. Tři možnosti řešení Čapek představuje ve třech postavách, kterými se jeho Hamlet mohl stát. Může být hercem, dramatikem a nebo bojovníkem. Hamlet zažívá vnitřní konflikt, zda pomstít svého otce přímo, tedy probodnutím zrádce dýkou, nebo se stát hercem a dramatikem, který předvede zrádcovou pravou tvář.

Karel Čapek skrze Hamleta promlouvá a ptá se, zda být spisovatelem, který jen pozoruje, ví a chápe situaci, avšak mlčí. Nebo navzdory všemu prostřednictvím své práce společnost upozorňovat a varovat.

Stejně jako Shakespeare, tak i Karel Čapek využívá znalostí divadelního jeviště. Jedná se o tzv. „hru ve hře“. Pro diváka se tak hra stává atraktivnější, protože může sledovat a porovnávat děl uplynulý s přítomností a vidí tak momenty, které vedou k vyústění celé zápletky.⁹⁹

1.6.2.2 Postava Hamleta a osobnost Karla Čapka

V apokryfu jedná pouze jedna postava a tou je Hamlet.

V Shakespearově dramatu jsou postavy samozřejmě zastoupeny hojněji, ale jelikož Karel Čapek potřeboval k e svému vyjádření jen jednu postavu, objevuje se v apokryfu pouze Hamlet.

⁹⁹ STRÍBRNÝ, Z.: Shakespearova tragika, Doslov in: William Shakespeare: Tragédie, Praha, 1983, str. 633

Jsou tam zastoupeni také dvořané, ale ti slouží pouze jako podpora a zvýraznění promluv Hamleta.

Postava Hamleta u Shakespeara má v podstatě dvě tváře. Jejich existence je opodstatněná, jelikož se Hamlet snaží dobrat pravdy o smrti svého otce.

Jedna se ukazuje převážně v dlouhých úvahových monologích. Představuje Hamletovou vážnou, vyspělou tvář. Nejlépe je tento odstín povahy Hamleta vidět na známé scéně s lebkou. Na hřbitově vede Hamlet dialog s hrobníkem, najednou začne vést opět svůj monolog: „*Tady je ještě jedna. Proč by tohle nemohla být lebka nějakého advokáta? Kde jsou teď jeho disjunkce a diskriminace, jeho apelace, jeho prejudiciální případy, jeho partyky a knify?...*“¹⁰⁰

Druhá se ukazuje, když Hamlet přesvědčuje své okolí o svém šílenství.

Jak se projevuje druhá Hamletova tvář, je patrné vždy, když hovoří s Ofélií:
HAMLET: Kdybych viděl na maňásky, dokázal bych dělat principála vám a vašemu milenci při té hře, kterou spolu provozujete.

OFELIE: Jste pichlavý, Výsosti, jste pichlavý.

*HAMLET: Však byste se navzdychala, než byste mi vzala ostrí.*¹⁰¹

První z jeho tváří touží po naplnění svých představovaných ideálů, druhá je ztrácí a touží jen po pomstě.

V přímé návaznosti apokryfu na původní drama Karel Čapek ponechal i formu dialogů, které jsou psány blankversem.

Hamlet projde u Shakespeara jistým vývojem. Nejprve je zdrcen ze smrti svého otce a truchlí, později je plný nenávisti a vzteku poté, co se dozvídá, že smrt jeho otce nebyla náhoda, nýbrž vražda.

Karel Čapek skrze Hamletovu postavu varuje společnost. Varuje ji před morálním úpadkem, který zapříčinily již zmíněné události roku 1934.

¹⁰⁰ SHAKESPEARE, W.: Tragedie, Praha, 1983, str. 244

¹⁰¹ SHAKESPEARE, W.: Tragedie, Praha, 1983, str. 198

U Shakespeara Hamlet čelí vnitřnímu rozporu, že musí pomstít svého otce, avšak to znamená, že by vraždil. Jeho morální dilema se stalo prostředkem Karla Čapka, aby společnost také varoval před morálním úpadkem.

V apokryfu Hamlet, princ dánský se Karel Čapek ztotožňuje s postavou Hamleta, který dokonce nese i jisté charakterové vlastnosti samotného Karla Čapka.

Postava Hamleta mu umožňuje uvažovat o sobě jako spisovateli s odpovědností vůči své společnosti v běžných, morálních, ale i politických otázkách.

V apokryfu Hamlet je přímo v závěru vyřčeno váhání Hamletovo a zároveň i Čapkovo, říká: „*Být hercem. Nebo psát? Či s lidem jít? To, nebo to. Oh, peklo! Co mám volit? Čím má být Hamlet? Co bych dovedl, kdybych byl něčím! – Ano, ale čím? To je ta otázka!*“¹⁰²

V apokryfu je kralevic dánský představuje začínajícího dramatika a uvažuje nad tím, jaký způsob zvolit pro přeměnu dosavadní politické situace v zemi, která se stává skrz vládu jeho strýce Claudia nesnesitelnou.

Pro tragedii Shakespearova Hamleta, prince dánského jsou příznačné právě Hamletovy monology, často velmi dlouhé. Díky promluvám Hamleta v těchto monologích se ke čtenáři dostávají filozofické úvahy o vnitřních konfliktech, strachu z nevědomí a v neposlední řadě o lidské existenci.

Jako prostředek umocnění tragedie, která se v příběhu Hamleta odehrává, užívá i Shakespeare vtipné poznámky a sarkasmy.

Karel Čapek tyto monology v apokryfu ponechal, jsou v nich vždy obsaženy oba názorové póly a jsou plné nerozhodnosti.

Čapek znázornil, jak je možné, aby se člověk k problému postavil. Ukázal dané možnosti řešení, kterým by zaujal jako spisovatel stanovisko.

¹⁰² ČAPEK, K: Menší prózy, Praha: 1992, str. 91-92

2 Závěr

Kniha apokryfů by mohla být považována za nepříliš čtenářsky náročné dílo. Opak je pravdou.

Jak již její název napovídá, Kniha apokryfů toho opravdu hodně skrývá.

Na první pohled působí jako pouhé přepracování světově proslulých příběhů, ale Karel Čapek jde za tento její primární obraz. V jednoduchosti se velice často skrývá genialita. A Karel Čapek ji, podle mého názoru, prokázal, když vzal kanonický příběh, který přepsal svým osobitým způsobem, že byl vhodný k otištění v nedělní příloze novin a čtenáře pobavil, když parodoval nejznámější motivy a náměty těchto příběhů.

Zároveň tak připravil i pole pro zvědavé čtenáře, kteří v jeho apokryfech mohou nalézt mnohem více zajímavých odkazů.

Apokryfické zobrazení stavu člověka a politické situace své společnosti je ovšem částečným odkazem pro budoucnost.

Apokryf Romeo a Julie odkazuje k lidskému problému a vnitřnímu konfliktu, který se může odehrát v každém člověku. Oproti tomu apokryf Hamlet, princ dánský je ukázkou celospolečenské problematiky. Karel Čapek v apokryfech aktualizuje téma původních předloh a spojuje je se situací, ve které lidé žijí. Spojuje je v jejich realitě.

Jelikož se jedná o příběhy konfliktů, ať již týkajících se jednotlivce nebo celé společnosti, nastiňuje Čapek další cesty jejich řešení. Převrácením nebo jen částečným pozměněním příběhu poskytuje čtenáři další pohled na situaci a vyvolává v něm otázky, jestli by konec daného příběhu mohl být i zcela odlišný od předlohy.

Karel Čapek především skombinoval své vysoké postavení básníka a spisovatele, který je nad společnost i politiku povznesen, ale dokázal zůstat blízko obyčejným lidem, když se stal novinářem.

Knihu apokryfů bych viděla jako výsledek Čapkovy snahy o zachování obou svých osobností.

3 Seznam použité literatury

Primární

ČAPEK, Karel: *Kniha apokryfů*, Praha: Československý spisovatel, 1983. 6. vyd., 227s.

ČAPEK, Karel: *Menší prózy*, Praha: Československý spisovatel, 1992, 1. souborné vyd. 512 s. Spisy, sv. 10, ISBN 80-202-0377-X

SHAKESPEARE, William: *Romeo a Julie*, přel. Jiří Josek, Praha: nakl. Romeo, 2000, 204 s., ISBN 80-902639-7-6

SHAKESPEARE, William: *Hamlet, princ dánský: tragédie v pěti jednáních*, přel. Josef Jiří Kolár, Praha: Museum Království českého, 1855 . 138 s.

SHAKESPEARE, William: *Tragédie*, přel. E. A. Saudek, Praha: Odeon, 1983, 637s.

Sekundární

BRADBROOKOVÁ, Bohuslava: *Karel Čapek, Hledání pravdy, poctivosti a pokory*. Praha: Nakladatelství Academia, 2006. 293 s. ISBN 80-200-1385-7.

BURIÁNEK, František: *Karel Čapek*. Praha: Československý spisovatel, 1988. 352 s., 22-083-88

BURIÁNEK, František: *Čapkovské variace*, Praha: Československý spisovatel, 1984, 132s., 22-029-84

ČAPEK, Karel. ; ČAPEK, Josef. *Ze společné tvorby : Krakonošova zahrada : Zářivé hlubiny a jiné prózy : Lásky hra osudná : Ze života hmyzu : Adam stvořitel*. 1. soubor. vyd. Praha : Československý spisovatel, 1982. 432 s. Spisy, sv. 2.

ČAPKOVÁ, Jarmila: *Vzpomínky*. Praha: nakladatelství Torst, 1998. 410 s. ISBN 80-7215-046-4

HÁJKOVÁ, A., DOKOUPIL, B., autorský kolektiv z redakce Milana Blahynky Ústavu pro českou a světovou literaturu ČSAV: *Čeští spisovatelé 20. století*, 1. vydání, Praha: Československý spisovatel, 1985. 830s., 22-149-85

JIRÍK, Richard: *Stručné výklady nejlepších dramat Shakespearových*, Vyškov: Hanácké knihkupectví Jaroslava Hanáka, 1907, 140s.,

KOŽMÍN, Z.: *Zvětšeniny ze stylu bratří Čapků*, Brno: nakladatelství Blok, 1989. 254s., ISBN 80-7029-012-9

KRÁLÍK, O.: *První řada v díle Karla Čapka*, Ostrava: nakladatelství Profil, 1972. 210s., 48-018-72

KOŽMÍN, Zdeněk: *Zvětšeniny ze stylu bratří Čapků*, Brno: nakl. Blok, 1989, 262 s., ISBN 80-7029-012-9

Lexikon české literatury : osobnosti, díla, instituce; [Díl] 1. A-G , Ved. red. Vladimír Forst ,1. vydání, Praha: Academia, 2000. 900 s., ISBN 80-200-0797-0

MACURA, Vladimír a kol.: *Slovník světových literárních děl*, ; [Díl] 1 A-L, Praha: Odeon, 1988, 1. vyd., 475s., ISBN 80-207-0960-6

MACURA, Vladimír a kol.: *Slovník světových literárních děl*, ; [Díl] 2 M-Ž, Praha: Odeon, 1988, 1. vyd., 459s., ISBN 80-207-0960-6

MOCNÁ, Dagmar, PETERKA, Josef, a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha a Litomyšl: nakl. Ladislav Horáček - Paseka2004. 699 s. ISBN 80-7185-669-X

MUKAŘOVSKÝ, J.: „Francouzská poesie“ K. Čapka, in: *Kapitoly z české poetiky (k vývoji české poesie a prózy)*, 2. díl, Praha: nakladatelství Svoboda, 1948

MUKAŘOVSKÝ, J.: Vývoj Čapkovy prózy, in: *Kapitoly z české poetiky (k vývoji české poesie a prózy)*, 2. díl, Praha: nakladatelství Svoboda, 1948,

MUKAŘOVSKÝ, J.: Próza K. Čapka jako lyrická melodie a dialog, in: *Kapitoly z české poetiky (k vývoji české poesie a prózy)*, 2. díl, Praha: nakladatelství Svoboda, 1948,

MUKAŘOVSKÝ, J.: Významová výstavba a kompoziční osnova epiky Karla Čapka, in: *Kapitoly z české poetiky (k vývoji české poesie a prózy)*, 2. díl, Praha: nakladatelství Svoboda, 1948,

OPELÍK, Jiří 2008. *Čtrnáctero prací o Karlu Čapkovi a ještě jedna o Josefu Čapkovi jako přívažek*, 2008. 251 s. ISBN 978-80-7215-356-5

PAVERA, Libor, VŠETIČKA, František: *Lexikon literárních pojmů*, 1. vyd., Olomouc: nakladatelství Olomouc s. r. o., 2002, ISBN 80-7182-124-1

PETERKA, Josef: *Teorie literatury pro učitele*, Jíloviště: Merkury Music & Entertainment s. r. o., 2007, 346 s., ISBN 978-80-239-9284-7

STEINER Peter: Opomíjená sbírka: Čapkova Kniha apokryfů jako alegorie. In: *Česká literatura*, Roč. 38, 1990, č. 4, s. 306-320. [K souboru vydanému Miroslavem Halíkem (1945).

ŠTÍCHA, František: *Karel Čapek a český jazyk*, Sborník pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, Praha: Karolinum, 1990, ISBN 80-7066-190-9

Elektronické zdroje

Česká televize. 2005. Největší Čech [on-line]. [cit. 19. 5. 2010] Dostupné z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/specialy/nejvetsicech/oprojektu>>

Česko-Slovenská filmová databáze. 2001-2010. [on-line]. Karel Čapek [cit. 18. 4. 2010] Dostupné z WWW: <<http://www.csfd.cz/>>

Městská knihovna v Praze [online]. 1999 [cit. 2010-04-18]. Karel Čapek online. Dostupné z WWW: <[http:// www.mlp.cz/capek_projekt.htm/](http://www.mlp.cz/capek_projekt.htm/)>

Malé Svatoňovice. 2006. Museum bratří Čapků [on-line]. [cit. 18.4. 2010] Dostupné z WWW:
<[http://www.malesvatonovice.cz/index.php?option=com_content&task=view
&id=18&Itemid=34](http://www.malesvatonovice.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=34)>

Památník Karla Čapka. 2002. O památníku Karla Čapka [on-line]. [cit. 18. 4. 2010] Dostupné z WWW: <[http://www.capek-karel-pamatnik.cz/
vismo/dokumenty2.asp?id_org=200013&id=14280&p1=1009](http://www.capek-karel-pamatnik.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=200013&id=14280&p1=1009)>

Resumé

Bakalářská práce s názvem Specifičnost Karla Čapka: Kniha apokryfů je zaměřena na opomíjenou sbírku Karla Čapka Kniha apokryfů.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, proč je sbírka Kniha apokryfů nedoceňována a v pozadí Čapkovy tvorby.

Jsou shrnuty všechny životní i profesní události Karla Čapka, jež předcházely vzniku této sbírky. Zařazen je i průřez celou jeho tvorbou v souvislosti s vývojem sbírky a dále je ukázáno, jaké postavení Kniha apokryfů zaujímá v rámci celé jeho rozsáhlé tvorby.

Je popsán proces vzniku a vývoje Knihy apokryfů i řazení jednotlivých apokryfů v této sbírce.

Detailněji jsou analyzovány dva apokryfy se Shakespearovskou tematikou: Romeo a Julie a Hamlet, princ dánský.

Oba apokryfy jsou rozebrány z hlediska kompozice, charakteristik hlavních postav a jazykového kódu, specifických pro Karla Čapka a Williama Shakespeara.

Resumé

This bachelor thesis is named Karel Čapek's Specifity: Apocryphal Tales and concerns with the neglected Karel Čapek's collection called Apocryphal Tales. The aim of this thesis is to discover the reason why the collection is underrated and at the back of the author's work.

It presents the summary of all Karel Čapek's personal and professional experience preceding the formation of this collection. This thesis contains a reflection of his work in connection with the development of the collection and explains the importance and a role of Apocryphal Tales within the scope of Čapek's wide work.

There is described the process of formation and development of Apocryphal Tales including the chronological list of the particular apocrypha in the collection.

The special attention is payed to the two of the apocrypha concerned with Shakespearean theme: Romeo and Juliet and Hamlet, Prince of Denmark. Both of which are examined from the system composition view, characteristic features of main characters and the language code so specific for Karel Čapek's and Shakespeare's work.

Klíčová slova

apokryf

Hamlet

Kniha apokryfů

Karel Čapek

Romeo a Julie

William Shakespeare